

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Darja Kapš

**Vpliv političnih strank na volilno kampanjo - (Ne)odvisnost predsedniških
kandidatov od političnih strank v volilni kampanji na volitvah leta 2007**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Darja Kapš

Mentorica:izr. prof. dr. Alenka Krašovec

**Vpliv političnih strank na volilno kampanjo - (Ne)odvisnost predsedniških
kandidatov od političnih strank v volilni kampanji na volitvah leta 2007**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Pričujoče delo posvečam svoji mami, ki je goreča zagovornica izobraževanja in me nenehno vzpodbuja pri študiju.

Nepozabna zahvala gre tudi Matjažu in Heri, ki sta razumela »tegobe« raziskovanja in nastajanja tega dela.

Vpliv političnih strank na volilno kampanjo–(Ne)odvisnost predsedniških kandidatov od političnih strank v volilni kampanji na volitvah leta 2007

V Sloveniji na predsedniških volitvah opažamo trend naraščanja števila formalno neodvisnih kandidatov. V lastni empirični raziskavi na primeru predsedniških volitev leta 2007, nas je zanimalo, ali so formalno neodvisni predsedniški kandidati morda vendarle dejansko odvisni od političnih strank v času volilne kampanje. Formalno neodvisnost smo v skladu s kriteriji Državne volilne komisije opredelili kot kandidaturo, kjer kandidatu uspe zbrati pet tisoč podpisov volivcev; medtem ko je dejanska neodvisnost mišljena v smislu, da kandidat s strani politične stranke v času volilne kampanje ni prejemal nikakršne organizacijske, finančne, kadrovske ali druge pomoči. V teoretičnem delu smo se ukvarjali z vprašanjem vpliva posameznih političnih in volilnih sistemov na neodvisne kandidature, skušali smo pojasniti, kakšno vlogo odigrajo politične stranke v sami volilni kampanji in zakaj so politične stranke za kandidata na volitvah sploh pomembne. Analiza pridobljenih podatkov lastne empirične raziskave, ki so obenem služili tudi kot indikatorji dejanske (ne)odvisnosti, je temeljila predvsem na opravljenih intervjujih s formalno neodvisnimi kandidati, njihovimi vodjami volilnih štabov in predstavniki političnih strank, ki so kandidata podprle. Naša raziskava je pokazala, da so sicer formalno neodvisni kandidati v praksi dejansko odvisni od političnih strank v volilni kampanji.

Ključne besede: neodvisni kandidat, politične stranke, volilna kampanja, predsedniške volitve

The influence of political parties on the election campaign–The (in)dependency of presidential candidates on political parties in the 2007 election campaign

We have been noticing an increased number of formally independent candidates in Slovenian presidential elections. Our own empirical research was based on a case study of the 2007 presidential election and the main objective of the research was to determine whether the formally independent presidential candidates were actually and in fact dependent on political parties during the election campaign. We have established a definition of a formally independent candidate based on the criteria of the National voting committee, according to which a candidate is formally running in the election if he or she manages to collect 5000 signatures from registered voters. The independency of a formal candidate was determined in a sense that, during the time of the election campaign, the candidate received no organizational, financial, personnel or any other resource assistance from a political party. The independency of presidential candidates from political parties in the theoretical portion of our analysis, we mainly dealt with the question of influence of individual political and voting systems on presidential candidates; we tried to explain the role of a political party in the election campaign itself and why the parties themselves are of such great importance to the candidate. The analysis of the data we have collected in our empirical research, which also served as an indicator of actual (in)dependency, was based primarily on interviews done with the formally independent candidates, their heads of campaign headquarters and other campaign advisers and the representatives of the political party that supported the candidate. Our research ultimately showed that the so called formally independent candidates are in fact dependent on political parties in an election campaign.

Key words: independent candidate, political parties, election campaign, presidential election

KAZALO

1 UVOD	8
1.1 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE	9
2 HIPOTEZA	9
3 METODE IN TEHNIKE RAZISKOVANJA	10
4 TEORETIČNA IZHODIŠČA	11
4.1 NEPOSREDNE VOLITVE ZA PREDSEDNIKA DRŽAVE IN POLITIČNE STRANKE	11
4.2 VOLILNA KAMPANJA IN VLOGA POLITIČNIH STRANK	15
4.3 DEFINICIJA NEODVISNEGA KANDIDATA–KRITERIJI NEODVISNOSTI	18
4.4. KRATEK RELEVANTNI ZGODOVINSKI PREGLED PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SLOVENIJI	20
5 EMPIRIČNI DEL	21
5.1 MNENJA VSEH INTERVJUANCEV GLEDE NEKATERIH RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ	24
5.2 SAMOZAZNAVE NEODVISNIH PREDSEDNIŠKIH KANDIDATOV	26
5.3 UGOTOVITVE VODIJ VOLILNIH ŠTABOV NEODVISNIH PREDSEDNIŠKIH KANDIDATOV	28
5.4 MNENJA IN ZAZNAVE PREDSTAVNIKOV POLITIČNIH STRANK, KI SO PODPRLE NEODVISNE PREDSEDNIŠKE KANDIDATE	31
6 SKLEP	36
7 LITERATURA	40
PRILOGA A: VPRAŠANJA ZA INTERVJUANCE	44

SEZNAM TABEL

Tabela 4.1: Primerjava volilne udeležbe

Tabela 4.2: Število neodvisnih kandidatov po letih

Tabela 4.3: Število kandidatov po letih glede na položaj stranke predlagateljice v parlamentu

Tabela 5.1: Seznam kandidatov glede na vrsto kandidature in podporo političnih strank

Tabela 5.2: Kandidatova osebna opredelitev kandidature

Tabela 5.3: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja

Tabela 5.4: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank

Tabela 5.5: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik neodvisnih kandidatov

Tabela 5.6: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev

Tabela 5.7: Opredelitev kandidature neodvisnega kandidata s strani vodij volilnih kampanj

Tabela 5.8: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja – vidik vodje volilnega štaba

Tabela 5.9: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank – vidik vodje volilnega štaba

Tabela 5.10: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik vodje volilnega štaba

Tabela 5.11: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev – vidik vodje volilnega štaba

Tabela 5.12: Opredelitev kandidature neodvisnega kandidata s strani predstavnikov političnih strank

Tabela 5.13: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja – vidik predstavnikov strank

Tabela 5.14: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank – vidik predstavnikov strank

Tabela 5.15: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik predstavnikov strank

Tabela 5.16: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev – vidik predstavnikov političnih strank

Tabela 6.1: Najpomembnejši viri po mnenju vprašanih v volilni kampanji, ki so bili ponujeni predsedniškemu kandidatu s strani političnih strank

SEZNAM OKRAJŠAV

SDS	Slovenska demokratska stranka
SD	Socialni demokrati
SLS	Slovenska ljudska stranka
AS	Aktivna Slovenija
DESUS	Demokratska stranka upokojencev Slovenije
NSi	Nova Slovenija
ZARES	Zares – Nova politika
LDS	Liberalna demokracija Slovenije
DVK	Državna volilna komisija
ZVoIK	Zakon o volilni kampanji
ZVPR	Zakon o volitvah predsednika republike
ZVDZ	Zakon o volitvah v Državni zbor
SJM	Slovensko javno mnenje
ZVL	Zakon o lokalnih volitvah

1 UVOD

Leta 1990 so bile v osamosvojitvenem procesu Slovenije izvedene prve volitve za predsednika predsedstva Republike Slovenije. Od osamosvojitve države in nove ustave iz leta 1991 formalno lahko govorimo o štirih izvedenih predsedniških volitvah (leta 1992, 1997, 2002, 2007). Po vzgledu večine sodobnih ustavnih sistemov je tudi Slovenija prevzela parlamentarni politični sistem, ki ločuje zakonodajno in izvršno vejo oblasti. Čeprav je predsednik države izvoljen na neposrednih volitvah, kar formalno gledano sicer bolj ustreza (pol)predsedniškemu sistemom, je slovenska ustavna ureditev parlamentarna. To pomeni, da ima predsednik predvsem simbolično funkcijo z omejenimi pristojnostmi, medtem ko je odločanje stvar vlade in parlamenta (Krašovec in Lajh v Elgie 2008, 201). Tudi volitve potekajo različno, saj se poslance v Državni zbor voli po proporcionalnem volilnem sistemu, medtem ko se volitve za predsednika republike izvajajo po sistemu absolutne večine.

Na vseh dosedanjih volitvah, bodisi na parlamentarnih, lokalnih ali predsedniških, so politične stranke v volilnih kampanjah odigrale osrednjo vlogo, saj, kot ugotavlja Spahić je primarno vodilo delovanja strank in kandidatov osvojiti kar največje možno število glasov, zmagati na volitvah oziroma priti na oblast (Spahić 2000, 77). Zdi se torej, da si volilne kampanje in dobrega uspeha na volitvah ne da predstavljati brez poseganja in sodelovanja političnih strank.

V Sloveniji smo v zadnjih letih priče trendu kandidaturam in tudi izvolitvi neodvisnih (nestranskih) kandidatov na lokalnih volitvah predvsem za funkcijo župana. Na lokalnih volitvah ne le kandidira, temveč je tudi izvoljenih vedno več nestranskih kandidatov (Haček 2004, 34). Medtem ko proporcionalni volilni sistem za parlamentarne volitve močno favorizira politične stranke, kjer v dosedanjih mandatih ni bil izvoljen en sam neodvisni kandidat, pa je situacija na lokalni ravni drugačna, saj so neodvisni kandidati že nekaj let nesporni zmagovalci, izvoljeni pa so v dvokrožnem absolutnem večinskem sistemu (Haček 2004, 66-67).

Trend neodvisnih kandidatur opazamo tudi na zadnjih volitvah za predsednika države. V preteklosti je nekako veljalo, da kljub nekaterim redkim poskusom neodvisnih kandidatur še vedno prevladujejo predvsem kandidati z močno strankarsko podporo (nezanemarljiva je

formalno neodvisna kandidatura Milana Kučana, katerega razlogov zmage na tem mestu ne bomo obravnavali).

Ideja raziskovalne naloge se je torej porodila ob skeptičnih razmišljanjih glede formalno neodvisnih kandidatur na volitvah za predsednika države. So formalno neodvisni kandidati tudi dejansko neodvisni od političnih strank v času predvolilnih kampanj?

1.1 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

V nadaljevanju bo najprej predstavljena raziskovalna hipoteza in metodologija, s katero bomo preverjali zastavljeno hipotezo. Sledi poglavje teoretičnih izhodišč, kjer nas bodo zanimale predvsem relacije med političnimi strankami, relevantnimi vrstami volitev oziroma volilnimi sistemi in neodvisnimi kandidaturami; nadalje (ne)pomembnost vloge političnih strank kot akterja v volilni kampanji skozi zgodovino (kakšne so težnje v današnjem času); predstavljen bo tudi krajši zgodovinski pregled predsedniških volitev v Sloveniji in primerjava z relevantno teorijo. Sledi poglavje, v katerem bomo opredelili merila formalno neodvisne kandidature na podlagi Državne volilne komisije ter določitev in predstavitev kazalnikov preko katerih bomo preverjali dejansko neodvisnost kandidatov od političnih strank. V empiričnem delu bodo podani rezultati raziskave, ugotovitve in preverjanje hipoteze. V zaključku podajamo sklepne misli.

2 HIPOTEZA

Formalno neodvisni kandidati na predsedniških volitvah leta 2007 so bili v času (pred) volilne kampanje dejansko odvisni od političnih strank, ki so jih podprle v kandidaturi.

Hipoteza temelji na predpostavki, da so formalno neodvisni kandidati pravzaprav dejansko odvisni od političnih strank v času (pred)volilne kampanje. To bomo odkrivali na način, da bomo preko relevantnih kriterijev in kazalnikov ugotavljali, v kolikšni meri se odvisnost neodvisnega kandidata od stranke v volilni kampanji izraža na konkretnem primeru predsedniških volitev iz leta 2007.

3 METODE IN TEHNIKE RAZISKOVANJA

Analizo sekundarnih virov smo uporabili v poglavju teoretičnih izhodišč, kjer smo utemeljevali in razkrivali povezanost med določenimi volilnimi in političnimi sistemi ter neodvisnimi kandidaturami. Ta metoda je služila tudi za pojasnjevanje soodvisnosti med strankami in volilno kampanjo.

Za preverjanje hipoteze smo uporabili naslednje metode in tehnike. Analiza formalnih dokumentov računskega sodišča je služila za preverjanje kriterija finančne podpore s strani politične stranke neodvisnemu predsedniškemu kandidatu na predsedniških volitvah leta 2007. Analiza internetnih strani predsedniških kandidatov in političnih strank za pridobivanje koristnih podatkov glede razkrivanja povezave med politično stranko in kandidatom, logistično in javno podporo kandidatom. Najpomembnejša metoda v analitičnem delu pa je bila metoda strukturiranih intervjujev, kjer smo dobili neposredne informacije za preverjanje hipoteze. Vprašalnike smo razdelili na posamezne skupine, in sicer na: vprašanja za formalno neodvisne kandidate, vprašanja za vodje volilnih kampanj, vprašanja za strankarske kandidate in vprašanja za predstavnike (sekretarje) političnih strank. Pri slednjih smo se omejili le na tiste predstavnike strank, ki so podprli formalno neodvisne predsedniške kandidate. Okvir strukturiranih intervjujev je pri večini vprašanj ostal isti, delno je variiral le na funkcijo vprašanega. S tem smo želeli dobiti kar se da relevantne podatke, obenem pa je bila ta metoda koristna za primerjavo dobljenih rezultatov, saj smo predvidevali, da lahko pride do določenih odstopanj pri danih odgovorih, čeprav bi ponekod pričakovali iste ali vsaj podobne odgovore. Tukaj mislimo predvsem na predvidevanje, da bodo neodvisni kandidat, njegov vodja volilne kampanje in pa predstavnik posamezne politične stranke, ki je kandidata podprla, na vprašanja odgovarjali enako oziroma zelo podobno. Poleg tega pa smo s to metodo želeli razkriti tudi mnenja in stališča tako strankarskih kandidatov kot predstavnikov političnih strank glede neodvisne kandidature ter preveriti, na kakšne načine vse je razumljen neodvisni kandidat.

Intervjuji so bili predvideni¹:

- s formalno neodvisnimi kandidati (Lojze Peterle, Mitja Gaspari, Danilo Türk);
- s strankarskimi kandidati (Zmago Jelinčič Plemeniti, Darko Krajnc, Monika Piberl, Elena Pečarič);
- z vodjami volilnih kampanj neodvisnih kandidatov (Mojca Drčar-Murko, Ivo Boscarol, Franci Perčič);
- s tajniki (sekretarji) posameznih političnih strank, ki jih že tukaj razvrčamo glede na podporo neodvisnim kandidatom:
 - Uroš Jaušovec (SD), Bogdan Biščak (Zares), Pavel Brglez (Desus), Franci Kek (bivša AS), Karel Lipič (Stranka ekoloških gibanj) – podpora neodvisnemu kandidatu Türku;
 - Dorijan Maršič (LDS) – podpora neodvisnemu kandidatu Gaspariju;
 - Dušan Strnad (SDS), Mateja Jagodič (SLS)², Robert Ilc (NSi) – podpora neodvisnemu kandidatu Peterletu.

4 TEORETIČNA IZHODIŠČA

4.1 NEPOSREDNE VOLITVE ZA PREDSEDNIKA DRŽAVE IN POLITIČNE STRANKE

Čeprav v sodobni politološki teoriji prevladuje tristranska klasifikacija političnih sistemov (parlamentarni, (pol)predsedniški in predsedniški sistem), lahko z gotovostjo trdimo, da nobeden izmed njih ni povsem enak. Podobno je že pred desetletji ugotavljal Ogris, ko je dejal, »da je parlamentarnih sistemov toliko, kolikor je parlamentov« (Ogris 1926, 212). Politične sisteme lahko razvrčamo tudi glede na institucionalni položaj predsednika države. Glede na neposredne volitve predsednika države bi Slovenija torej sodila med (pol)predsedniške sisteme, kar pa bi pomenilo preveč poenostavljeno, nezadostno in površno opredelitev (Lajh 2003, 101). Na primeru Slovenije se je uveljavilo stališče, da govorimo o parlamentarnem sistemu z neposredno izvoljenim predsednikom države. Iz tega sledi, da sprejeti ustavni sistem predsedniku države formalno ne omogoča večjih oziroma pomembnejših pristojnosti. Tako ima predsednik države predvsem reprezentativne in protokolarne funkcije, predstavlja vrhovnega poveljnika obrambnih sil, ima možnost vložitve

¹ Večina predvidenih intervjujev je bila opravljena. Zaradi delovnih obveznosti ali drugačnih, neutemeljenih razlogov pa niso uspeli govoriti sledeči: Danilo Türk, Monika Piberl, Ivo Boscarol, Karel Lipič, Dorijan Maršič.

² Namesto z Matejo Jagodič (SLS), kot je bilo prvotno predvideno, je bil intervju opravljen z Jernejo Faletič (SLS).

veta na sprejete zakone, predlaga kandidata za predsednika vlade. Širša pooblastila in pomembnejšo vlogo ter vpliv ima predsednik republike opredeljene le v primeru vojne in izrednega stanja, ko lahko na predlog vlade izdaja uredbe z zakonsko močjo (Lajh 2003, 108). Vendar pa ima predsednik države na drugi strani tudi nekatere pomembne simbolične funkcije, predvsem poosebljanje enotnosti države in državljanov ne glede na družbene razlike, poleg tega pa državljani predsednika države povezujejo z določenimi vrednotami. Zato se na tem mestu povsem strinjamo z Zajcem, ko pravi, da so neposredne predsedniške volitve tudi v parlamentarnih sistemih v večini držav za volivce enako pomembne kot parlamentarne volitve in jih večina volivcev jemlje resno (Zajc 2003, 179). V Sloveniji to dokazuje primerljiva volilna udeležba predsedniških volitev s parlamentarnimi volitvami. Kot je razvidno iz Tabele 4.1, udeležba na predsedniških volitvah bistveno ne zaostaja za volitvami v Državni zbor. Leta 1992 in leta 2002 pa je bila udeležba na predsedniških volitvah celo večja kot na državnozborskih volitvah.

Tabela 4.1: Primerjava volilne udeležbe

Leto volitev	Državni zbor	Leto volitev	Predsednik rep.	
			1. krog	2. krog
1992	85,60 %			
1996	73,70 %	1992	85,84 %	-
2000	70,14 %	1997	68,65 %	-
2004	60,64 %	2002	72,07 %	65,39 %
2008	63,10 %	2007	57,67 %	58,46 %

Vir: Državna volilna komisija (1992–2008)

Ugotavljamo torej, da ima kljub omejenim pristojnostim in funkcijam v primerjavi z dejansko oblastjo (vlade in parlamenta) šef države v Sloveniji veliko simbolično vrednost, ki se mu podeljuje prav z relativno enakovredno udeležbo na volitvah v primerjavi z državnozborskimi volitvami, kakor tudi z izvolitvijo na neposreden način. Status in moč predsednika glede na izvršno oblast je tudi eden izmed kriterijev za klasifikacijo uspešnosti konsolidiranih držav Srednje in Vzhodne Evrope, za katere so značilni mešani oziroma (pol)predsedniški sistemi (Elgie in Moestrup 2008). V primerjavi z ostalimi preučevanimi državami sodi Slovenija med države, kjer ima predsednik države sicer dejansko minimalne formalne pristojnosti za

poseganje v zakonodajo, vendar pa je njegov neformalni vpliv na odločanje deloval pozitivno v procesu demokratizacije (Elgie in Moestrup 2008, 254– 255).

V splošnem imajo politične stranke v sodobnih političnih sistemih različne funkcije. Omejili se bomo zgolj na tiste, ki pojasnjujejo interese vstopanja političnih strank v same volilne procese. Kot navajajo nekateri avtorji, opravljajo politične stranke sledeče funkcije: povezovanje med vladajočimi in vladanimi, agregacija in uresničevanje različnih interesov, mobilizacija in socializacija državljanov, oblikovanje javnih politik, zagotavljanje izvajanja volilnih obljub in podobno (Von Beyme 1985; Jović 1994; Katz in Mair 1995; Fink-Hafner 2001). Potem vsekakor ne preseneča, da so politične stranke tudi v slovenskem prostoru aktivni in nepogrešljivi del različnih volitev (lokalnih, evropskih, parlamentarnih). Presenetljivo aktivne pa so tudi na predsedniških volitvah, čeprav naj bi bila predsedniška funkcija zaradi svoje, predvsem simbolične narave, odmaknjena od strankarskih bojev za oblast. To ugotavljata tudi Boh in Lajh, ko utemeljujeta razloge za vključitev političnih strank v predsedniške volitve. Pravzaprav lahko govorimo že kar o funkcijah političnih strank v volilnih procesih. Tako lahko politične stranke na različne načine rekrutirajo in selekcionirajo potencialne kandidate, nagovarjajo volivce, (ne)posredno financirajo volilno kampanjo in s svojo teritorialno organiziranostjo omogočajo različne dodatne vire v samem procesu volitev (Boh in Lajh 2003, 159). Na tem mestu opozarjamo na še en, nič manj pomemben razlog, zakaj so predsedniške volitve pomembne za politične stranke. Če izhajamo s stališča, da vsak neodvisni kandidat pričakuje uspeh na volitvah, politične stranke predstavljajo veliko bazo volivcev (seveda ob predpostavki, da so volivci strankarsko lojalni pri glasovanju). Odnos med politično stranko in kandidatom bi lahko torej opisali kot obojestransko soodvisnost, saj stranka kandidatu zagotavlja potrebne vire za izvedbo kampanje, kandidat pa je tisti, ki stranko lahko najbolje promovira. Na drugi strani pa so nekateri poznavalci (Prunk, Zajc, Boh in Lajh) v raziskavah preteklih slovenskih predsedniških volitev leta 2003 ugotavljali predvsem, da politične stranke »izkoristijo« svojega predsedniškega kandidata za lastno promoviranje, saj računajo na učinek »prelivanja glasov« od predsedniških kandidatov k strankam na parlamentarnih volitvah, ki večinoma potekajo asinhrono. Vendar pa so raziskave pokazale, da se glasovi strank razlikujejo od glasov za predsednika države (Boh in Lajh 2003, 160). Seveda se na tem mestu takoj poraja vprašanje, ali si politična stranka potemtakem lahko privošči ne imeti kandidata na predsedniških volitvah. Vse dosedanje volitve so pokazale, da se stranke zelo rade angažirajo pri nominiranju strankarskih kandidatov tudi na predsedniških volitvah. Razlog je, poleg že omenjenega propagiranja

politične stranke in njenih temeljnih funkcij v sodobnih družbah, lahko tudi verjetnost da bo politična stranka z vsakokratno angažiranostjo in aktivnostjo na različnih volitvah potrdila in povečala svojo politično kredibilnost, kar ji posledično lahko prinese tudi nekatere bonitete (na primer pridobitev ali povečanje sredstev za svoje delovanje iz državnega proračuna).

Omenili smo že in tudi iz politoloških študij je znano, da v Sloveniji proporcionalni volilni sistem, ki je v uporabi za državnozbornske in lokalne volitve v občinski svet, omogoča strankarskim kandidatom v primerjavi z neodvisnimi večjo prepustnost in izvoljivost (Haček 2004, 63–74). Prvi razlog je vsekakor narava voljenih funkcij, saj se pri državnozbornskih volitvah odloča o zakonodajni veji oblasti, ki je tradicionalno povezana z interesi političnih strank. Drugi razlog pa se nahaja v pogojih in predpisih možnosti kandidiranja, kar v praksi pomeni, da strankarski kandidati s pomočjo strankarskih virov in njene organiziranosti bistveno lažje izpolnijo predpisane zakonske določbe kot pa neodvisni kandidati.³ Povsem drugače je pri predsedniških kandidatih in kandidatih za župane. Pri županskih volitvah je v uporabi dvokrožni večinski volilni sistem, ob tem pa neodvisnim kandidatom uspeva dokaj nezahtevno uresničevanje vlaganja kandidatur, ki je odvisno od velikosti posamezne občine, kar jim omogoča uspehe na volitvah (Haček 2004, 67). Potrebno je še dodati, da je v političnem smislu narava lokalnih volitev bistveno ožja od nacionalne, čeprav zato nič manj pomembna, saj gre pri lokalnih volitvah za uresničevanje prvine lokalne demokracije in vzpostavitev odnosa med centralno in lokalno ravni oblasti (Brezovšek in Haček 2004). Razloge za pojav neodvisnih kandidatov na lokalni ravni lahko iščemo tudi v decentraliziranem sistemu ureditve države, kar predvideva Zakon o lokalni samoupravi iz leta 2005. Ne le da je politika na lokalni ravni drugačna od nacionalne, posledično to pomeni tudi drugačno organiziranost političnih strank na lokalni ravni glede na njene nacionalne, centralne dele. Vzoren primer je Danska, kjer Elklit opozarja na razlike med nacionalnimi in lokalnimi volitvami predvsem v smislu volilnih kampanj, kjer lokalne ne morejo izkoriščati nacionalnih množičnih medijev, kar prav tako vodi do decentralizacije političnih strank od svojih centralnih delov (Elklit 1991, 219–237). Ali pa lahko nekatere politične stranke s svojo lokalno organiziranostjo pokrivajo le večje in bolj razvite občine (Haček 2004, 27). Podobno nadaljuje tudi Curtis, ko razlaga, da so politične stranke na lokalni ravni šibke v svoji

³ Po pregledu relevantnih zakonov (Zakona o lokalnih volitvah, Zakona o volitvah v Državni zbor in Zakona o volitvah predsednika republike) in s primerjavo pogojev za vložitev kandidatur, se zdi, da je pogoje za vložitev neodvisne kandidature za volitve v Državni zbor težje izpolniti, ravno zaradi zbiranja podpisov, kjer strankarski kandidati praktično nimajo težav.

organiziranosti, torej si morajo posamezni politiki sami zagotoviti vire za volilno kampanjo, kar posledično povečuje možnosti za neodvisno kandidaturo (Curtis v Farrell 1996, 162).

Podobno kot na lokalni ravni za volitve župana se tudi predsednik države voli po večinskem volilnem sistemu, kar pomeni, da lahko pričakujemo podobne motive za vložitev neodvisne kandidature. Še pomembneje pa je, kot pojasnjuje, da so volitve za predsednika države že po tradiciji najbolj personalizirane volitve v vsaki državi, saj ima funkcija predsednika države velik simbolični pomen, o čemer smo že spregovorili (Zajc 2004, 183). To dejstvo vsekakor pomeni, da si ljudje v funkciji predsednika želijo nekoga, ki bi predstavljal državo kot celoto in ne le določenega političnega (strankarskega) spektra. V naši raziskavi so se prav personalizacija predsedniških volitev, oddaljevanje od strankarskih ideologij in nezaupanje ljudi v politične stranke izkazali kot ključni razlogi za vložitev neodvisne kandidature. Iz intervjuja z Darkom Kranjcem (2009) kot možen razlog za neodvisno kandidaturo lahko navedemo še prezasedenost izvoljivih mest na strankarskih listah ali izbor favoriziranega kandidata s strani politične stranke, kar ostale potencialno strankarske kandidate nehote privede do edine možne kandidature, in sicer neodvisne.

4.2 VOLILNA KAMPANJA IN VLOGA POLITIČNIH STRANK

Volilno kampanjo razumemo kot politično aktivnost, povezano s pridobivanjem volilnih glasov in volitvami v splošnem. Je tudi proces, kjer organizator kampanje (stranka, kandidat ali posebna interesna skupina) stori vse za doseg dobrega volilnega rezultata (Farrell 1996, 161). V času pred volitvami je volilna kampanja postajala vedno bolj uporaben in sčasoma tudi profesionaliziran mehanizem za prepričevanje volivcev in pridobivanje njihovih glasov in je imela za posledico tudi vzpostavitev kompleksnih, predvsem pa strokovno podprtih pristopov k razumevanju, dejanskemu načrtovanju in izvajanju predvolilnih aktivnosti (Kustec–Lipicer 2005, 3). Poleg naštetega pa ne gre pozabiti, da volilna kampanja v osnovi pomeni komuniciranje med političnimi strankami oziroma kandidati in volivci. Omenimo še izobraževalno funkcijo kjer gre za informiranje volivcev o kandidatih in posledično za večjo kakovost demokracije (Coleman v Fink–Hafner in Boh 2003, 298).

Zgodovinsko gledano se je ideja volilne kampanje pojavila vzporedno z nastajanjem prvih političnih strank (Kustec Lipicer 2005, 2), vendar pa se je v svojih rasežnostih dodobra začela razvijati šele z nastankom modernih političnih strank v Evropi in Združenih državah Amerike

sredi 19. stoletja. Če razumemo politične stranke v smislu nenehnega boja za oblast, potem je volilna kampanja eden izmed najpomembnejših in nepogrešljivih mehanizmov za doseg zmage v boju. Kot ugotavljajo različni avtorji (Butler, Gunther in Newman), so se tradicionalne oblike strankarskih kampanj v zadnjih desetletjih bistveno spremenile (Ferfila 2003). Norrisova je volilne kampanje opredelila na tri razvojne stopnje: predmoderne (od sredine 19. st. do leta 1950), moderne (od zgodnjih 60. do poznih 80. let) in postmoderne kampanje (po letu 1990) (Norris 2000, 138). Kljub tej okvirni razdelitvi pa so volilne kampanje v posameznih državah različne, saj so odvisne od samega volilnega okolja (Farrell 1996, 162). Razvoj volilne kampanje in političnih strank bomo predstavili zgolj v kontekstu novih oblik komuniciranja, ki so jih prinesle tehnološke spremembe. Predvidevamo namreč, da ravno nove oblike komuniciranja z volivci prinašajo neodvisnemu kandidatu večje možnosti, da volilno kampanjo izpelje nedovisno od političnih strank.

Na samem začetku, v prvi fazi, je bila ideja volilne kampanje vezana zgolj na politično stranko. Začetna zvrst je spominjala na propagando oziroma enosmerno komuniciranje, ki ga je do sicer pasivne množice volivcev vodila politična strankarska elita. Druga faza je bila zaznamovana z razvojem televizije, ki je neposredno nagovarjala volivce, kar je posledično pomenilo, da se je osebje stranke moralo profesionalizirati v smislu medijev in marketinga. Šlo je za centralizacijo stranke, saj so postali pomembni strankarski voditelji, lokalna kampanja pa se je podrejala nacionalni. Telekomunikacijske tehnologije ob koncu 20. stoletja (predvsem internet) so stopnjevale volilno kampanjo v tretjo fazo, ki se je osredotočala zgolj na posamezne skupine ljudi. V tej fazi so politične stranke s pomočjo »izuma« javnomnenjskih raziskav lahko prilagajale svoja volilna sporočila, zato je volivec razumljen kot potrošnik, kandidat pa kot ponudnik neke storitve (Kustec Lipicer 2005, 4–5). Razvidno je, da so stranke v volilni kampanji še vedno pomemben akter, ki skuša ujeti korak z novimi pristopi komuniciranja, vendar se zdi, da se njihov pomen zmanjšuje. Razmah množičnih medijev, računalnikov in ostalih komunikacijskih tehnologij je ponudil veliko novih orodij za vodenje neodvisne kampanje (Foster in Muste 1992, 15). Našteto omogoča posameznim kandidatom oddaljevanje od političnih strank, obenem pa predstavlja resno opozorilo političnim strankam, ki se v procesu izvajanja volilne kampanje še vedno preveč zanašajo na prostovoljno članstvo in strankarske aktiviste. Slednje ne velja za Združene države Amerike, kjer se že lahko govori o postmoderni kampanji, za katero so značilni štabi poklicnih svetovalcev, javno mnenje, marketing in podobno (Ferfila 2003, 250). O različnih volilnih kampanjah glede na politični in volilni sistem bomo podrobneje spregovorili v nadaljevanju.

Kadar govorimo o strategijah volilne kampanje, so pomembni nekateri dejavniki, ki lahko bistveno vplivajo na njen potek. Tako je ugotovljeno, da se volilne kampanje razlikujejo glede na politične in volilne sisteme (Farrell 1996, 165). Farrellova primerjava ameriških in evropskih volitev je pokazala, da ameriški politični sistem (predsedniški) pogojuje volilno kampanjo, ki se osredotoča na enega samega kandidata. V nasprotju s tem pa moderno volilno kampanjo v zahodnoevropskih državah še vedno zaznamujejo politične stranke, ki same določajo kandidate ter jim omogočajo vso potrebno organizacijsko pomoč v kampanji. Kljub temu pa nekateri raziskovalci (Farrell, Epstein, Muller in Plasser) opažajo, da evropske kampanje že sledijo ameriškim trendom, kjer je v središču kandidat s profesionalnim štabom brez političnih strank (Ferfila 2003). Poglavitni razlogi so nedvomno mešanje elementov predsedniškega in parlamentarnega političnega sistema po svetu, zmanjševanje strankarske kohezije in značilnosti elementov personalizacije predsedniških volitev, kar kandidatom omogoča izvajanje volilne kampanje mimo političnih strank. Kot naslednji razlog, zakaj se kandidati odločijo za neodvisno kandidaturo, je pomanjkanje strankarskih organizacijskih in finančnih virov, ki bi kandidatu omogočilo uspešno izvajanje volilne kampanje (Farrell 1996, 167). Pri vprašanju financiranja volilne kampanje se ustaljuje praksa, ki nalaga bremena visokih stroškov volilne kampanje kar kandidatu samemu ali pa na drugi strani omejuje političnim strankam prenos financ na posameznega kandidata. Zanimiv je tudi primer Turčije, kjer mora kandidat v zameno za nominacijo politični stranki izplačati določeno vsoto, kar naj bi pripeljalo do predpostavk, da si strankarsko kandidaturo lahko privoščijo le bogati (Farrell 1996, 167). Poudarili smo, da izbira političnega sistema bistveno vpliva na vlogo stranke v volilni kampanji, saj predsedniški sistem v primerjavi s parlamentarnim, posameznim kandidatom omogoča večjo neodvisnost od političnih strank, kar dokazuje izvedba prav temu primernih volilnih kampanj.

Določeno vlogo pri sodelovanju političnih strank v volilnih kampanjah posameznih kandidatov ima tudi volilni sistem. Proporcionalni volilni sistem z listo kandidatov (kjer volivci izbirajo med strankami in njihovimi programi) zahteva večjo centralizacijo kampanje kot volilni sistemi, kjer volivci izbirajo med konkretnimi kandidati po sistemu absolutne večine (Katz v Farel 1980). To posledično pomeni, da bodo v proporcionalnem volilnem sistemu politične stranke *a priori* aktivno sodelovale v volilni kampanji in tudi postavljale svoje kandidate, ki bodo zagovarjali strankarski program. Zato se zdi predsedniški sistem, kjer se voli po sistemu absolutne večine in kjer je volilna kampanja osredotočena zgolj na posameznega kandidata, bolj naklonjen neodvisnim kandidatom.

4.3 DEFINICIJA NEODVISNEGA KANDIDATA–KRITERIJ NEODVISNOSTI

Kadar proučujemo predsedniške volitve, niso dovolj le formalna pravila, ki jih določa zakonodaja. V širšem smislu predsedniške volitve lahko proučujemo kot celotno paleto od selekcije kandidatov, vloge osebnosti kandidata, volilne kampanje, financiranja kandidature, množičnih medijev, volilnega sistema, odnosa volivcev do politik in kandidatov ter podobno. Glede na to, da se ukvarjamo z vprašanjem (ne)odvisnosti formalno neodvisnih kandidatov od političnih strank, se bomo podrobneje omejili le na vidik same volilne kampanje.

Pri proučevanju neodvisnosti kandidatov od političnih strank v volilni kampanji, se je potrebno seveda najprej vprašati, kdo je pravzaprav mišljen pod pojmom neodvisnega kandidata, kakor tudi določiti kazalnike neodvisnosti. Zakon o volitvah predsednika republike (v nadaljevanju ZVPR) in Zakon o volilni kampanji (v nadaljevanju ZVolK) v nobeni izmed svojih določb ne omenjata izraza neodvisnega kandidata. Zanimivejše je poglavje o kandidiranju, kjer so jasno določena pravila in načini vloge kandidature. Šele pri opredelitvah načinov kandidature lahko v skopem govorimo o tako imenovanih neodvisnih kandidatih. Po ZVPR lahko rečemo, da je neodvisni kandidat tisti, ki zbere podpise najmanj 5000 volivcev, vendar pa v zakonu še vedno nikjer ni določeno, da neodvisni kandidat v tem primeru ne sme kandidirati brez podpore politične stranke. V neformalnem razgovoru s Simono Kustec-Lipicer (2008) je bilo izraženo mnenje, da pravzaprav težko govorimo o kandidatih, povsem neodvisnih od političnih strank. Seveda to tudi še ne pomeni, da je kandidat sicer dejansko odvisen od političnih strank. Pri identifikaciji in izpeljavi definicije formalno neodvisnega kandidata se bomo držali opredelitve Državne volilne komisije (v nadaljevanju DVK), ki potrjuje posamezne kandidature in je verodostojni organ na tem področju. DVK je na podlagi ZVPR objavila uradno ustrezne kandidature in jih s tem tudi opredelila, kar je za nas ključnega pomena. *Formalno neodvisni kandidat je tisti, ki kandidira s podporo skupine volivcev (najmanj 5000 volivcev) in ni predlagan s strani določene politične stranke ali s strani poslancev Državnega zbora.* Tako so kot formalno neodvisni predsedniški kandidati na volitvah leta 2007 nastopili Peterle, Türk in Gaspari, ki so zbrali 5000 podpisov volivcev in s tem izpolnili kriterij formalne neodvisnosti. Ker pa bomo preverjali dejansko neodvisnost kandidatov od političnih strank, bodo uporabljeni nekateri dodatni kriteriji, saj menimo, da zgornja formalna definicija sama po sebi ni zadostna.

Izbrani kriteriji za preučevanje dejanske neodvisnosti predsedniških kandidatov od politične stranke:

1. kdo predlaga kandidata

Tukaj mislimo predvsem na selekcijo in predlaganje kandidatov oziroma ali je (kako) kandidat dosegel kriterije za formalno neodvisno kandidaturo.

2. povezava med politično stranko in kandidatom

Povezava med politično stranko in kandidatom v smislu razkrivanja neposrednega statusa, ki ga je imel predsedniški kandidat v stranki, preden ga je le-ta na volitvah predlagala ali podprla. »Ali je šlo večinoma za strankarskega veljaka, člana stranke ali le za somišljenika stranke (torej nestrankskega kandidata)?« (Boh in Lajh 2003, 157).

3. logistična (organizacijska) podpora

Logistična (organizacijska) podpora kandidatu v smislu vodenja volilne kampanje, koliko logistične in posvetovalne vloge je odigrala stranka pri vodenju, organizaciji in izvedbi volilne kampanje formalno neodvisnega predsedniškega kandidata. Tukaj so obravnavani predvsem volilni štabi kandidatov, ob pregledu katerih bomo odkrivali, koliko ljudi, ki sicer delajo za politično stranko, je sodelovalo v volilnem štabu predsedniškega kandidata in koliko ter kakšne ostale podpore je užival kandidat od stranke.

4. kadrovska podpora

Izvajanje volilne kampanje med drugim zahteva določeno osebje, ki vzdržuje posamezna področja od odnosov z javnostmi, administracije, svetovanja, dela na terenu in podobno. Politična stranka kandidatu najlažje zagotavlja te vire, še bolj zato, ker gre v praksi za večinoma prostovoljna dela pripadnikov strank.

5. finančna podpora

Ocenjujemo, da je neposredno financiranje kampanje eden izmed najmočnejših indikatorjev odvisnosti predsedniškega kandidata od političnih strank. Kustec–Lipicer (2008) v neformalnem pogovoru sicer opozarja, da moramo pri finančnih analizah biti pripravljeni na rezultate, ki morda ne bodo kazali na finančno odvisnost kandidatov, saj lahko akterji enostavno »prikrijejo« dejanske finančne prilive, ob tem pa še vedno ravnajo v skladu s predpisano zakonodajo.⁴ Financiranja volilnih kampanj predsedniških kandidatov se bomo dotaknili le v smislu preverjanja, koliko finančne podpore je posamezni kandidat deležen s strani stranke. To nam bo pomagalo pri ugotavljanju (ne)odvisnosti kandidata od političnih

⁴ Zakon o volilni kampanji v svojih določbah strogo opredeljuje možnosti zbiranja sredstev za volilno kampanjo. Tako zakon določa tudi zgornjo dovoljeno mejo porabe za volilno kampanjo za volitve predsednika države. Stroški volilne kampanje ne smejo preseči bivših 20 tolarjev na posameznega volilnega upravičenca, katerih število določi Državna volilna komisija 30 dni pred dnevom glasovanja.

strank. Večja finančna sredstva, vložena v volilno kampanjo, so lahko pomemben dejavnik večjega volilnega uspeha, kar nam podaja motiv za odvisnost predsedniškega kandidata od politične stranke (Krašovec in Lajh v Fink–Hafner in Boh 200, 297–316).

6. izražanje javne podpore kandidatu

Predvidevamo, da javna podpora strankarskih voditeljev kandidatu pomeni morda enega pomembnejših simboličnih virov stranke kandidatu, kjer lahko posledično govorimo o določeni odvisnosti. Vpliv, ki ga imajo mediji in javne osebe pri odločanju volivcev, komu podariti glas, je lahko odločilen, kar so že velikokrat pokazale na primer predsedniške volitve v Združenih državah Amerike. Lahko rečemo, da gre za eno najsodobnejših oblik prepričevanja volivcev.

7. mobilizacija

Mobilizacijski pristop pojasnjuje, »kako se posamezne stranke oziroma kandidati angažirajo pri vzpodbujanju volilne aktivnosti državljanov, zlasti svojih (potencialnih) volivcev« (Boh in Lajh 2003, 157).

4.4 KRATEK RELEVANTNI ZGODOVINSKI PREGLED PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SLOVENIJI

V teoretičnem delu smo navajali okoliščine, ki lahko pozitivno vzpodbujajo neodvisne kandidature na posameznih volitvah. Kot je bilo že povedano, spada slovenski politični sistem, posledično z volilnim sistemom, med države, kjer ne moremo govoriti o čisti obliki parlamentarnega ali predsedniške sistema, kar bi vsekakor poenostavilo določena pričakovanja glede neodvisnih kandidatur. Čeprav predsedniški politični sistem (z neposrednimi volitvami in večinskim volilnim sistemom) v primerjavi s parlamentarnim predvideva in pogojuje več neodvisnih kandidatur, pa smo uspeli prikazati, da zaradi prevzemanja in mešanja elementov obeh prihaja do posameznih odstopanj in novih trendov. V tem pogledu je izjema tudi Slovenija, kjer se kljub parlamentarnemu političnemu sistemu predsednika republike voli neposredno z večinskim volilnim sistemom. Takšne nove in mešane politične ureditve kljub morda drugačnim pričakovanjem omogočajo neodvisnim kandidatom nominiranje in tudi izvolitev (Farrell 1996).

Na vseh dosedanjih demokratičnih predsedniških volitvah v Sloveniji so nastopili formalno neodvisni predsedniški kandidati. Še več, z vsakimi volitvami se je število formalno

neodvisnih kandidatov povečevalo, medtem ko se je število kandidatov, ki so jih predlagale parlamentarne stranke, zmanjšalo, kar je razvidno tudi v Tabeli 4.2.

Tabela 4.2: Število neodvisnih in strankarskih kandidatov po letih

Leto volitev	Število kandidatov	Število neodvisnih kandidatov	Število strankarskih kandidatov
1992	8	Kučan (1)	7
1997	8	Kučan, Cerar (2)	6
2002	9	Brezigar, Cekuta, Arhar, Bučar (4)	5
2007	7	Gaspari, Türk, Peterle (3)	4

Vir: Državna volilna komisija (1992–2007).

Lahko rečemo, da primer Slovenije povsem ustreza napovedim teoretikov (glej poglavje teoretičnih izhodišč), čeprav se zavedamo, da obstajajo tudi nekateri drugi pomembni dejavniki za trend kandidiranja neodvisnih kandidatov (vprašanje strankarske tradicije, vloga osebnosti kandidata, uspešnost prehoda države v demokracijo v smislu sil kontinuitete in podobno), ki pa jih na tem mestu ne bomo obravnavali.

5 EMPIRIČNI DEL

Četrte zaporedne volitve za predsednika republike, na katerih bomo proučevali odvisnost »neodvisnih«⁵ kandidatov od političnih strank v času volilne kampanje, so potekale v dveh krogih in sicer 21. oktobra in 11. novembra 2007. Stranke, ki so v slovenskem javnem mnenju (v nadaljevanju SJM) praviloma uvrščene na levo sredino so podprle Danila Türka (SD, Zares, bivša AS, Desus) in Mitjo Gasparija (LDS), medtem ko so stranke, ki so v SJM uvrščene na desno sredino, izrazile podporo Lojzetu Peterletu (SDS, NSi, SLS)⁵. Glede na javnomnenjske raziskave so našeti trije kandidati veljali za favorite⁶, obenem pa so nastopili kot formalno neodvisni kandidati, saj so kandidirali s podporo 5000 volivcev. Zmagovalec

⁵ Raziskave SJM so v letu 2006 pokazale, da imajo stranke, ki so uvrščene v levo sredino (LDS, SD in DESUS) minimalno prednost pred strankami desne sredine (SDS, NSi in SLS). V juniju 2007 pred predsedniškimi volitvami se prednost strank leve sredine le še povečuje. Tako so stranke leve sredine zabeležile 30% in stranke desne sredine 24% podpore anketirancev. Tudi po volitvah so stranke leve sredine obdržale prednost pred strankami desne sredine, saj bi SD volilo kar 25%, Zares 6%, LDS 5% in DESUS 3% anketirancev, medtem ko bi se za SDS odločilo 15%, SLS 2% in NSi 2% anketiranih.

⁶ Zadnje javnomnenjske raziskave Ninamedie so pokazale stanje: Lojze Peterle (37,1%), Danilo Türk (24,4%), Mitja Gaspari (21,7%) in Zmago Jelinčič (14,2%).

volitev je postal Danilo Türk. V Tabeli 5.1 so predstavljeni uradni kandidati, ki jih opredelimo glede na njihove formalne vložitve kandidatur in podporo političnih strank.

Tabela 5.1.: Seznam kandidatov glede na vrsto kandidature in podporo političnih strank

Kandidat	Vrsta kandidature	Podpora strank
Alojz Peterle ⁷	neodvisna s podporo strank	NSi, SDS, SLS
Mitja Gaspari ⁸	neodvisna s podporo strank	LDS
Danilo Türk ⁹	neodvisna s podporo strank	SD, DESUS, AS, ZARES ¹⁰ , Stranka ekoloških gibanj
Zmago Jelinčič Plemeniti	strankarska	SNS
Darko Kranjc	strankarska	SMS
Monika Piberl	strankarska	Glas žensk Slovenije
Elena Pečarič ¹¹	strankarska	Akacije

Vir: Državna volilna komisija (2007).

Zaradi boljše preglednosti bomo pridobljene podatke lastne empirične raziskave predstavili v štirih različnih sklopih in sicer glede na odgovore intervjuvancev pri izbranih indikatorjih:

- zaznave neodvisnih predsedniških kandidatov
- ugotovitve pri vodjah volilnih kampanj neodvisnih predsedniških kandidatov
- mnenja političnih strank, ki so podprle neodvisne predsedniške kandidate
- mnenja in opažanja strankarskih kandidatov na predsedniških volitvah.

⁷ Alojz Peterle je znana oseba v slovenskem političnem prostoru. Bil je predsednik prve demokratično izvoljene slovenske vlade, ustanovitelj Slovenskega krščansko socialnega gibanja in predsednik Slovenskih krščanskih demokratov do leta 2000, poslanec od leta 1994-2000 in evropski poslanec od leta 2004.

⁸ Mitja Gaspari je v letih 1991 in 1992 delal v Svetovni banki v Washingtonu. Po vrnitvi v Slovenijo postane finančni minister v vladi Drnovška. Na parlamentarnih volitvah leta 2000 je izvoljen v Državni zbor kot neodvisni kandidat na listi Liberalne demokracije Slovenije. Leta 2001 je izvoljen za guvernerja Banke Slovenije.

⁹ Danilo Türk je od leta 1992 do 2000 prvi slovenski veleposlanik pri OZN v New Yorku in tudi predstavnik Slovenije v Varnostnem svetu OZN.

¹⁰ Zdajšnja stranka ZARES je bila v času predsedniških volitev združenje, vendar jo bomo obravnavali kot politično stranko. Pred parlamentarnimi volitvami se je stranki ZARES pridružila še zunajparlamentarna stranka AS.

¹¹ Predlagatelj kandidature Elene Pečarič je bila zunajparlamentarna stranka Akacije, vložila pa jo je s podporo treh poslancev Državnega zbora.

V splošnem so nas v lastni empirični raziskavi zanimala naslednja vprašanja:

- Kaj intervjuvanci razumejo pod izrazom neodvisnega kandidata?
- Kako svojo kandidaturo opredeljujejo neodvisni predsedniški kandidati osebno, njihovi vodje volilne kampanje in predstavniki političnih strank, ki so podprle neodvisnega kandidata? Pri tem smo odgovore skušali omejiti na formalno ali/in dejansko kandidaturo z možnostjo obrazložitve. Določili smo, da formalna neodvisnost pomeni izključno vložitev kandidature s 5000 volivci, medtem ko je dejanska neodvisnost mišljena v smislu, da kandidat ni užival organizacijsko, finančno, kadrovsko ali katero drugo podporo politične stranke. Dopustili smo tudi možnost ostalo, kjer so vprašani lahko izrazili tudi drugačana mnenja oziroma odgovore.
- Želeli smo ugotoviti, kakšna so mnenja strankarskih kandidatov glede kandidatur njihovih formalno neodvisnih tekmecev.
- S strani formalno neodvisnih kandidatov smo želeli izvedeti, kje so njihovi razlogi za neodvisno kandidaturo.
- Interjujance smo povprašali, v čem vidijo prednosti strankarske in neodvisne kandidature.
- In kakšna so mnenja vprašanih glede relevantne veljavne zakonodaje, ki nikjer podrobneje ne opredeljuje neodvisnega kandidata oziroma ali je definicija formalno neodvisnega kandidata sploh potrebna).
- Zanimalo nas je tudi, kateri viri s strani politične stranke kandidatu, so v volilni kampanji odigrali najpomembnejšo vlogo z vidika samega kandidata, vodij volilne kampanje in predstavnikov političnih strank.

Dejansko neodvisnost pa smo odkrivali skozi naslednje indikatorje:

- Financiranje kandidata, ki smo ga opredelili na neposredno in posredno financiranje. Neposredno v smislu, da je stranka neposredno nakazala finančna sredstva na transakcijski račun, ki ga je kandidat ali organizator njegove volilne kampanje odprl v ta namen. In posredno v smislu, da je politična stranka kandidatu morda financirala nekatere pomembne vire (logistične, organizacijske, kadrovske) v volilni kampanji. Semkaj uvrščamo tudi možnost, da je stranka kandidatu pomagala pri iskanju potencialnih donatorjev od katerih je slednji nato morebiti prejemal finančna sredstva, čeprav omenjeni kazalnik podrobneje obravnavamo predvsem pri kadrovskih virih, ki jih je bil morda kandidat deležen s strani stranke. Dopustili smo še možnost ostalo, za morebitne obrazložitve ali drugačne oblike financiranja od že navedenih.

- Javno podporo kandidatu s strani politične stranke smo zamejili na odgovore z da ali ne. Če je bil odgovor pritrdilen, to pomeni predvsem izražanje javne podpore kandidatu s strani voditeljev in ostalih članov političnih strank ter vidnejših simpatizerjev politične stranke v medijih, na javnih shodih, tiskovnih konferencah in podobno.
- Verjetno najpomembnejši, najobsežnejši in obenem najtežji del odkrivanja (ne)odvisnosti predsedniških kandidatov od političnih strank, so organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka eventualno nudila kandidatu. Pri intervjujancih nas je zanimalo: ali je bil kandidatu ponujen oziroma omogočen prostor za pisarno (pisarna)¹²; prostor za javna srečanja; ali je politična stranka kandidatu svetovala pri izbiri vodje volilne kampanje, katerih srečanj se udeležiti in podobno (svetovanje); ali mu je stranka pomagala pri vzpostavitvi in urejanju spletne strani (spletna stran); je bil kandidatu omogočen prevoz za vožnjo po terenu (prevoz); se je politična stranka angažirala pri iskanju donatorjev, ki bi kandidatu omogočili finančna ali druga potrebna sredstva (donatorji); koliko oziroma ali je stranka prispevala kaj pri izdelavi promocijskega materiala za volilno kampanjo (promocijski material); ali je politična stranka aktivirala svoje pripadnike in somišljenike, da so kandidatu na različne načine pomagali na terenu (osebje na terenu); ali je imela stranka v volilnem štabu kandidata postavljene svoje ljudi (osebje v volilnem štabu).
- Kazalnik mobilizacije pa razkriva, ali in na kakšen način je stranka mobilizirala svoje člane (so morda strankarski aktivisti svojim članom pošiljali sms sporočila, hodili od vrat do vrat ali javno preko voditeljev strank nagovarjali ljudi, naj volijo določenega kandidata).

5.1 MNENJA VSEH INTERVJUANCEV GLEDE NEKATERIH RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ

V splošnem večina intervjuancev (predvsem predstavniki političnih strank) neodvisnega predsedniškega kandidata na volitvah pojmuje kot kandidata, ki ni bil predlagan s strani nobene politične stranke, temveč je vložil kandidaturo s podpisi 5000 volivcev. Prav tako večina neodvisnega kandidata razume v smislu, da nikoli v preteklosti ni bil član katere izmed političnih strank. Nekateri neodvisnost kandidata razumejo bolj v vsebinskem smislu, torej koliko je kandidat neodvisen od politične stranke pri zagovarjanju svojih vrednot in stališč, kakor tudi, da kandidat ne zastopa interesov stranke. Le nekaj vprašanih je poudarilo, da mora neodvisni kandidat razpolagati z velikimi oziroma neomejenimi finančnimi, kadrovske in

¹² V tabelah bodo na podoben način zaradi večje preglednosti in praktičnosti kazalniki skrajšani. Primer: nudenje prostora kandidatu za pisarno s strani politične stranke (skrajšano: pisarna).

organizacijskimi sredstvi in viri, ki kandidatu na ta način omogočajo resnično neodvisnost od politične stranke. V naši raziskavi se je izkazalo, da je neodvisni kandidat pojmovan različno, kar pomeni da še vedno ni enotnega strinjanja, kakšen bi moral pravzaprav biti neodvisni kandidat v praksi.

Po našem prepričanju različno dojetje neodvisnega kandidata s strani intervjuvancev, botruje tudi k njihovi opredelitvi posameznih kandidatur, ki je tako istočasno zaznana kot formalna in dejanska neodvisnost od političnih strank. Nedvomno bi bilo neodvisne kandidature od političnih strank lažje opredeljevati, če bi obstajala splošna definicija z zakonsko in strokovno utemeljitvijo. Na drugi strani pa strankarski kandidati svojih konkurentov na volitvah niso videli kot dejansko neodvisne kandidate od političnih strank v volilni kampanji, temveč kot kandidate strankarskih opcij, ki so jih na volitvah tudi podprle.

Ko smo spraševali, če je potrebna definicija neodvisnega kandidata oziroma če je potrebna sprememba ali uvedba novega zakona, ki bi natančneje opredelil neodvisno kandidaturo, je večina intervjuvancev podala mnenje, da sprememba ali uvedba zakonov ni potrebna, saj trenutna zakonodaja (predvsem ZVPR in ZVolK) dobro ureja to področje. Zaznave strankarskih kandidatov pa so drugačne, saj menijo, da so potrebne nekatere spremembe zakonodaje v smislu pogojev samega kandidiranja (določiti večje število podpisov, ki jih mora kandidat zbrati za neodvisno kandidaturo) in ukinitve možnosti nekaterih neposrednih oblik podpore kandidatu s strani politične stranke.

Pri intervjuvancih nas je zanimalo tudi, kje vidijo prednosti oziroma slabosti strankarske in neodvisne kandidature. Kot prednost strankarske kandidature so se večinoma izkazali prav viri (finančni, kadrovski, organizacijski in ostali), ki jih ima stranka na razpolago in jih kandidatu lahko tudi omogočii, kakor tudi dejstvo, da za volžitev kandidature ni potrebno zbiranje podpisov in da je kandidat ponavadi širši javnosti že dobro poznan. V nasprotju s strankarsko kandidaturo pa je prednost neodvisne v tem, da kandidat lahko upravičeno pričakuje podporo širšega kroga ljudi. Slednje je bilo večinoma utemeljeno s predpostavko, da je neodvisni kandidat državljanom bolj všečen kakor strankarski, predvsem zato, ker ljudje izgubljajo zaupanje v politične stranke. Drugi razlog, ki so ga vprašani največkrat navedli pa je povezan s samo naravo voljene funkcije, saj naj bi bil predsednik države predstavnik vseh državljanov in ne le določene politične opcije ali stranke.

5.2 SAMOZAZNAVE NEODVISNIH PREDSEDNIŠKIH KANDIDATOV

Vidik formalno neodvisnih predsedniških kandidatov Türka¹³, Gasparija in Peterleta, smo vključili z razlogom, da ugotovimo, kako so našeti trije kandidati razumeli in doživljali svojo kandidaturo. Obenem pa lahko z neposredno pridobljenimi informacijami s strani kandidatov v končni fazi preverjamo morebitne različne zaznave (ne)odvisnosti od političnih strank v primerjavi z ostalimi intervjuvanci, ki so bili povezani s kandidatom. Analiza naše lastne raziskave je pokazala sledeče rezultate, ki so v nadaljevanju predstavljeni v tabelah.

Tabela 5.2: Kandidatova osebna opredelitev kandidature

KANDIDAT	Formalno neodvisen	Dejansko neodvisen	Ostalo
Peterle	DA	DA	-
Gaspari	DA	DA	-
Türk	-	-	-

Oba kandidata sta svojo kandidaturo opredelila kot formalno in dejansko neodvisnost od političnih strank. Svojo dejansko neodvisnost je Gaspari utemeljeval z dejstvom, da v volilni kampanji ni bil vezan na stališča politične stranke in da je nastopal izključno kot samostojna osebnost. Poudaril je še, da stranka v kampanji ni težila k izražanju svojih lastnih interesov. Na drugi strani pa je Peterle svojo dejansko neodvisnost videl predvsem v luči svoje samostojne odločitve za neodvisno kandidaturo, ki nikakor ni bila predlagana ali podprta s strani katerekoli politične stranke. Zanimivo je še, kot je dejal Peterle, da niso stranke izbrale njega, temveč se je on osebno obrnil k njim za podporo.

Tabela 5.3: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja

KANDIDAT	Neposredno	Posredno	Ostalo
Peterle	NE	DA	-
Gaspari	ni podatka	ni podatka	-
Türk	-	-	-

¹³ Od aktualnega predsednika republike Slovenije, Danila Türka, intervjuja nismo uspeli dobiti. Kot so nam sporočili v njegovem uradu, je predsednik prezaseden.

Peterle neposrednega financiranja s strani političnih strank ni bil deležen. Glede posrednega financiranja je Peterle prepričan, da je bilo transparentno in da ni prihajalo do kakršnih koli prikrivanj. Gaspari je predlagal, naj financiranje volilne kampanje preverimo kar preko poročila z revizije računskega sodišča, torej neposrednih informacij od kandidata glede financiranja nismo uspeli dobiti.

Tabela 5.4: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank

KANDIDAT	DA	NE	Ostalo
Peterle	DA	-	-
Gaspari	DA	-	-
Türk	-	-	-

Oba kandidata sta bila deležna podpore s strani strankarskih voditeljev in vidnejših simpatizerjev stranke predvsem v medijih. Pri Peterletu je prišlo do javne podpore šele v času opredeljevanja oziroma tedaj, ko se je svet in izvršilni odbor posamezne stranke pozitivno odločil glede podpore kandidatu.

Tabela 5.5: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik neodvisnih kandidatov

Kandidat	Pisarna	Prostor za javna srečanja	Svetovanje	Spletna stran	Prevoz	Donatorji	Promocijski material	Osebe na terenu	Osebe v volilnem štabu
Peterle	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	DA	DA
Gaspari	DA	NE	NE	NE	ni podatka	ni podatka	ni podatka	DA	DA
Türk	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Iz Tabele 5.5 je razvidno, da so politične stranke Peterletu pomagale v volilni kampanji le pri delu in aktivnostih na terenu. Tako so bili najprej opravljeni sestanki med volilnim štabom kandidata in generalnimi sekretarji strank, nato pa se je aktiviralo posamezne člane političnih strank, ki so v dogovoru s štabom delovale po terenu. Pri Gaspariju nismo dobili natančnejših informacij, saj se kandidat oblik sodelovanja ne spomni več podrobno. Vendar pa mu je politična stranka donirala pisarno, mu omogočila administrativno in do določene mere tudi organizacijsko pomoč.

Tabela 5.6: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev

KANDIDAT	sms	»od vrat do vrat«	shodi	Ostalo
Peterle	ni podatka	NE	ni podatka	štab je organiziral podpirne akcije
Gaspari	ni podatka	ni podatka	ni podatka	administrativna in organizacijska pomoč pri izvedbi kampanje
Türk	-	-	-	-

Tudi pri razkrivanju odvisnosti kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev nismo pridobili koristnih informacij, kar sta intervjuvana kandidata pojasnjevala s tem, da ne vesta oziroma se ne spomnita več, kako je potekala tehnična izvedba prepričevanja volivcev.

5.3 UGOTOVITVE VODIJ VOLILNIH ŠTABOV NEODVISNIH PREDSEDNIŠKIH KANDIDATOV

Tudi pri vodjah volilnih štabov so nas zanimala podobna vprašanja, kot pri formalno neodvisnih kandidatih. Uspelo nam je pridobiti informacije le od vodij volilnega štaba kandidata Gasparija in Türka.¹⁴

Tabela 5.7: Opredelitev kandidature neodvisnega kandidata s strani vodij volilnih kampanj

Volilni štab	Formalno neodvisen	Dejansko neodvisen	Ostalo
Peterle (vodja Ivo Boscarol)	-	-	-
Gaspari (vodja Mojca Drčar-Murko)	DA	DA, saj je veliko delal na transparentnosti kampanje	-
Türk (Franc Perčič)	DA	DA, kar se kaže tudi zdaj ko je predsednik	-

Tabela 5.7 prikazuje, da sta oba predstavnika volilnih štabov svoja kandidata v splošnem viditela in razumela kot neodvisna kandidata, tako v formalnem kot dejanskem pogledu. Razlika je le v tem, da je vodja Gasparijevega štaba njegovo dejansko neodvisnost argumentirala skozi željo in težnjo kandidata po transparentnosti načina vodenja same volilne kampanje, medtem ko je vodja Türkovega volilnega štaba ocenil, da se kandidatova dejanska neodvisnost od političnih strank pokaže šele po volitvah, kar je po njegovem mnenju Türk kot

¹⁴ Po večkratnih telefonskih in elektronskih poskusih vzpostavitve kontakta z vodjo volilnega štaba Peterleta, so nam v tajništvu Iva Boscarola povedali, da intervju zaradi njegovih službenih obveznosti in prezasedenosti ne bo mogoč. Tako smo intervju opravili le z Mojco Drčar Murko (Gaspari) in Francijem Perčičem (Türk).

zdajšnji aktualni predsednik države nedvomno že dokazal s svojo avtonomnostjo in pokončno, neodvisno držo.

Tabela 5.8: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja – vidik vodje volilnega štaba

Volilni štab	Neposredno	Posredno	Ostalo
Peterle (vodja Ivo Boscarol)	-	-	-
Gaspari (vodja Mojca Drčar-Murko)	NE	DA	prevoz, promocijski material, prostor
Türk (Franc Perčič)	DA	Ni podatka	-

Pri Gaspariju se je izkazalo, da neposrednih finančnih sredstev ni bil deležen, vendar pa je vodja volilnega štaba razkrila, da je stranka predvsem v zadnjem delu volilne kampanje priskočila na pomoč v tem smislu, da je kandidatu posredno zagotovila na primer prevoz in promocijski material, saj se kandidat ni zavedal, kako draga je pravzaprav izvedba volilne kampanje in da bo denarja premalo. Perčič je potrdil, da je stranka SD nakazala finančna sredstva na transakcijski račun Türka, kakor tudi tedaj še združenje Zares. Glede posrednega financiranja volilne kampanje nam ni uspelo pridobiti konkretnih podatkov s strani vodje volilnega štaba Türka.

Tabela 5.9: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank – vidik vodje volilnega štaba

Volilni štab	DA	NE	Ostalo
Peterle (vodja Ivo Boscarol)	-	-	-
Gaspari (vodja Mojca Drčar-Murko)	DA	-	-
Türk (Franc Perčič)	DA	-	-

V tabeli 5.9 lahko vidimo, da sta po pričakovanjih tudi vodji volilnega štaba obeh kandidatov potrdili odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank.

Tabela 5.10: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik vodje volilnega štaba

Volilni štab	Pisarna	Prostor za javna srečanja	Svetovanje	Spletna stran	Prevoz	Donatorji	Promocijski material	Osebe na terenu	Osebe v volilnem štabu
Peterle (Boscarol)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaspari (Drčar-Murko)	DA	DA	DA	DA	DA	Ne vem	DA	DA	DA
Türk (Perčič)	DA	DA	DA	Ni podatka	NE	Ni podatka	DA	DA	DA

V Tabeli 5.10 so prikazani viri, ki so jih je po mnenju vodij volilnih štabov prejeli kandidati s strani politične stranke, ki so posameznega kandidata podprle na volitvah. V primerjavi s Tabelo 5.5 prihaja v primeru Gasparija do nekaterih zanimivih odstopanj med izjavami samega kandidata in njegovo vodjo volilne kampanje. Po mnenju Drčar Murkove je Gaspari prejemal bistveno več virov od stranke, kot jih je sam navedel, čeprav ne smemo pozabiti, da je omenjeni kandidat poudaril, da se podrobnosti kampanje ne spomni več. Z vidika vodje volilnega štaba je bil kandidat po naših kazalnikih torej dejansko odvisen od virov politične stranke, saj mu je nudila večino navedenih virov, ki so po našem mnenju pomembni za izvedbo volilne kampanje. Iz intervjuja s Perčičem smo uspeli izvedeti, da so bili tudi pri Türku ponujeni in izkoriščeni podobni viri s strani političnih strank kot pri Gaspariju, pri čemer je Perčič opozoril, da je šlo v večini primerih predvsem za ponujene vire, ki pa jih je kandidat uporabljal le po lastni presoji in ne kot navdilo stranke.

Tabela 5.11: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev – vidik vodje volilnega štaba

Volilni štab	sms	»od vrat do vrat«	shodi	ostalo
Peterle (vodja Ivo Boscarol)	-	-	-	-
Gaspari (vodja Mojca Drčar-Murko)	DA	NE	DA	Ni podatka
Türk (Franc Perčič)	DA	NE	DA	Ni podatka

Podatki v Tabeli 5.11 kažejo na identične rezultate pri vidiku vodij obeh volilnih kampanj glede odvisnosti kandidatov od politične stranke v smislu mobilizacije volivcev. Tako je bilo ugotovljeno, da so se politične stranke pri obeh kandidatih angažirale na način, da so svojim

članom pošiljale sms sporočila in jih javno pozivale preko predstavnikov strank, naj gredo na volišča in volijo posameznega kandidata. Po njunem mnenju pa se stranke preko svojega članstva niso posluževale metode prepričevanja volivcev od vrat do vrat. Drčar Murkova je še navedla, da se ji zdi povsem normalno in navsezadnje tudi dolžnost stranke, ki je podprla določenega kandidata, da le ta svoje ljudi pozove, da gredo na volišča. Lahko torej sklenemo, da so bili tudi v tem vidiku kandidati odvisni od političnih strank, saj je šlo za nagovarjanje volivcev naj volijo kandidata, ki ga je stranka tudi podprla. Gre za eno izmed osnovnih funkcij politične stranke v volilni kampanji in zdi se, da sta bila z vidika vodij te pomoči deležna oba kandidata.

5.4 MNENJA IN ZAZNAVE PREDSTAVNIKOV POLITIČNIH STRANK, KI SO PODPRLE NEODVISNE PREDSEDNIŠKE KANDIDATE

Tabela 5.12: Opredelitev kandidature neodvisnega kandidata s strani predstavnikov političnih strank

Kandidat in podpora strank	Neodvisni kandidat	Strankarski kandidat	Ostalo
Peterle (SDS, NSi, SLS)	DA DA DA	DA NE -	Podprli so strankarskega kandidata Izrazito nestransarska kandidatura Neodvisni s podporo političnih strank
Gaspari (LDS)	-	-	-
Türk (SD, Zares, AS, Desus)	DA DA DA DA	NE - NE -	- - - -

Pri vidiku predstavnikov političnih strank nas je zanimalo med drugim, kako so v posamezni politični stranki gledali na kandidata, ki so ga na volitvah kot stranka tudi podprli. Ali so kandidata videli zgolj kot formalno neodvisnega kandidata ali pa so kot stranka nanj morda gledali tudi kot kandidata, ki obenem predstavlja politično stranko. S tem smo želeli ugotovljati, kako je posamezna stranka pojmovala kandidata, ki ga je podprla na volitvah. Izkazalo se je, da so vse stranke, ki so podprle posamezno kandidaturo, kandidata videle kot neodvisnega kandidata. Le predstavnik SDS je Peterleta videl tudi kot strankarskega kandidata, ki je sicer član NSi. Pri strankah, ki so podprle Peterleta gre sicer opaziti razlike pri obrazložitvi podanega odgovora, medtem ko so si bile stranke, ki so podprle Türka, bolj

enotne in so svojo utemeljitev podkrepile z dejstvom, da Türk nikoli ni bil član politične stranke v preteklosti. Zanimivo je tudi to, da je predstavnik NSi Peterletovo kandidaturo videl kot izrazito nestrankarsko, že zato ker se je Peterle brez predhodnega posveta z matično stranko, odločil kandidirati neodvisno.

Tabela 5.13: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu financiranja – vidik predstavnikov strank

Kandidat in podpora starnk	Neposredno	Posredno	Ostalo
Peterle (SDS, NSi, SLS)	NE NE NE	NE DA NE	- - -
Gaspari (LDS)	-	-	-
Türk (SD, Zares, AS, Desus)	DA DA NE NE	NE NE NE NE	- - - -

Tabela 5.13 kaže podatke, ki so nam jih glede odvisnosti kandidata v pogledu financiranja podali predstavniki političnih strank, ki so podprli posameznega kandidata. Rezultati pri neposrednem financiranju neodvisnih kandidatov s strani političnih strank so pričakovani in so identični podatkom s poročil računskega sodišča, ki je opravilo revizijo porabljenih sredstev v volilni kampanji posameznih kandidatov. Finančnih sredstev s strani političnih strank SD in Zares je bil deležen zgolj Türk. Podatki, ki smo jih uspeli pridobiti od predstavnikov strank glede neposrednega financiranja pa razkrivajo, da vse stranke, z izjemo ene (NSi), niso posredno financirale volilne kampanje. Posredno financiranje se je ob pridobljenih podatkih torej pojavilo le pri Peterletu s strani matične stranke, kar je potrdil tudi osebno. Ugotavljamo, da o morebitni odvisnosti neodvisnega kandidata od politične stranke skozi kazalnik financiranja, lahko v splošnem govorimo le v primeru Türka in Peterleta.

Tabela 5.14: Odvisnost kandidata od politične stranke v smislu javne podpore voditeljev in pripadnikov strank – vidik predstavnikov strank

Kandidat in podpora strank	DA	NE	Ostalo
Peterle (SDS, NSi, SLS)	DA DA DA	- - -	- - -
Gaspari (LDS)	-	-	-
Türk (SD, Zares, AS, Desus)	DA DA DA DA	- - - -	- - - -

Iz Tabele 5.14 pridobljeni podatki kažejo, da so vse stranke kandidatu nudile javno podporo strankarskih voditeljev in pripadnikov strank, s čimer lahko potrdimo, da je bil kandidat v tem smislu odvisen od politične stranke.

Tabela 5.15: Organizacijski, kadrovski in logistični viri, ki jih je stranka nudila kandidatu – vidik predstavnikov strank

Kandidat in podpora strank	Pisarna	Prostor za javna srečanja	Svetovanje	Spletna stran	Prevoz	Donatorji	Promocijski material	Osebe na terenu	Osebe v volilnem štabu
Peterle (SDS, NSi, SLS)	- NE NE	- DA DA	DA DA DA	DA NE DA	DA NE DA	DA NE DA	DA NE DA	DA DA DA	DA DA DA
Gaspari (LDS)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Türk (SD, Zares, AS, Desus)	DA NE NE NE	DA NE NE NE	DA DA NE DA	DA NE NE NE	DA NE NE NE	DA NE NE NE	DA NE NE NE	DA NE DA NE	DA NE NE NE

Tabela 5.15 prikazuje posamezne vire, ki jih je bil deležen neodvisni kandidat od posamezne politične stranke, ki ga je podprla na volitvah v času volilne kampanje. S strani SDS niso bili podani vsi konkretni podatki. Tako so bili Peterletu s strani politične stranke SDS večinoma ponujeni in omogočeni vsi navedeni viri, vendar po njihovem mnenju nekaterih virov (zagotovitev osebja za izvajanje volilne kampanje, svetovanja, upoštevanja izkušenj in znanja

SDS povezanega z volilno kampanjo) omenjeni kandidat ni ustrezno izkoristil. Stranka NSi je kandidatu pomagala predvsem z angažiranjem lokalnega članstva v smislu zagotavljanja potrebnega osebja na terenu in pri organizaciji zbiranja podpisov. Po naših pridobljenih podatkih je SLS Peterletu nudila večino organizacijskih, kadrovskih in logističnih virov, vendar vseskozi v skladu s predhodnim dogovorom njegovega volilnega štaba. Ugotavljamo, da so Peterletu vse tri stranke, ki so ga podprle na volitvah nudile in omogočile večino potrebnih virov. Po naši oceni je morda manj pričakovana podpora, ki jo je kandidatu nudila stranka NSi. Pri Türku smo na podlagi odgovorov s strani predstavnikov strank, ki so ga tudi podprle, zaključili, da mu je največ podpore nudila stranka SD, medtem ko so stranke Zares, As in Desus s svojimi danimi viri bistveno zaostajale. Nikakor pa ni zanemarljiv vir svetovanja v sami volilni kampanji, ki ga je tedaj še združenje Zares nudilo Türku. Tako je bil po besedah Biščaka najpomembnejši in praktično edini vir, ki so ga kandidatu res nudili, strateški vodja kampanje Gregor Golobič. Opažamo tudi, da je bil kandidat dejansko odvisen predvsem od virov, ki mu jih je omogočila stranka SD.

Tabela 5.16: Odvisnost kandidata od politične stranke v pogledu mobilizacije volivcev – vidik predstavnikov političnih strank

Kandidat in podpora strank	sms	»od vrat do vrat«	shodi	ostalo
Peterle (SDS, NSi, SLS)	DA DA DA	DA NE DA	DA DA DA	- - -
Gaspari (LDS)	-	-	-	-
Türk (SD, Zares, AS, Desus)	NE NE Verjetno NE	NE NE Verjetno da NE	Ni podatka NE Verjetno da DA	Pisma volivcem Preko medijev - -

Pri odvisnosti kandidata od politične stranke v smislu mobilizacije volivcev skozi naše zastavljene kazalnike, je iz Tabele 5.16 razvidno, da so bile politične stranke, ki so podprle Peterleta bistveno aktivnejše pri mobilizaciji volivcev v primerjavi s Türkom. Stranke SDS, NSi in SLS so se tako posluževale metode prepričevanja volivcev preko sms sporočil, kakor tudi metode od vrat do vrat. Vse tri so tudi nagovarjale volivce na javnih shodih in podobno. Na drugi strani pa so stranke, ki so podprle Türka, volivce nagovarjale in prepričevale na

drugačne načine in sicer tako, da je stranka SD na primer svojim članom in simpatizerjem razposlala pisma, ki so izražala podporo kandidatu ali primer stranke AS, ki je volivce nagovarjala izključno preko medijev. Vsekakor lahko zaključimo, da so bile stranke s tega vidika pomemben vir za prepričevanje volivcev, kar tudi kaže na dejansko odvisnost kandidata od politične stranke.

6 SKLEP

Preden podamo končne ugotovitve lastnega empiričnega raziskovanja, se najprej ponovno spomnimo hipoteze, ki se je glasila:

Formalno neodvisni kandidati na predsedniških volitvah leta 2007 so bili v času (pred)volilne kampanje dejansko odvisni od političnih strank, ki so jih podprle v kandidaturi.

V celotnem procesu našega raziskovanja, predvsem v teoretičnem delu, smo se spraševali o vlogi in pomembnosti političnih strank v volilni kampanji. V najširšem pogledu smo skušali predstaviti tudi različne dejavnike, ki vplivajo na trend vložitve formalno neodvisnih kandidatov. Ugotovljeno je bilo, da so že zaradi svojih funkcij, politične stranke tesno povezane predvsem s samim organizacijskim, kadrovskim in finančnim izvajanjem volilne kampanje. Z razmahom novih tehnologij, so se v procesu volilne kampanje pojavile tudi nove tehnike komuniciranja z ljudmi, kar posledično lahko ponuja tudi večje možnosti za kandidata, ki želi kandidirati neodvisno od političnih strank in v tej luči tudi izvaja neodvisno kampanjo. Nikakor pa ne smemo zanemariti še nekaterih ostalih okoliščin, ki smo jih obravnavali v poglavju teoretičnih izhodišč in ki bistveno vplivajo na trend neodvisnih kandidatov. Predvsem imamo tukaj v mislih izbiro političnega sistema, volilne sisteme in relevantno zakonodajo, ki so različni po posameznih državah in kar še dodatno otežuje zastavljeno raziskovanje. Pri raziskovanju (ne)odvisnosti predsedniških kandidatov od političnih strank v volilni kampanji na primeru Slovenije leta 2007, smo na podlagi podatkov DVK opredelili formalno neodvisnega kandidata, dejansko (ne)odvisnost pa smo preverjali s pomočjo lastnih izbranih kazalnikov. V empiričnem delu je naša raziskava v glavnem temeljila na pridobljenih podatkih in analizi opravljenih intervjujev. Lastna empirična raziskava je sicer pokazala zanimive rezultate in nam dala odgovore na nekatera vprašanja, še bolj pa je prispevala k ponovnemu razmisleku in nadaljnjemu raziskovanju glede (ne)odvisnosti posameznih kandidatov od političnih strank v volilni kampanji.

Na podlagi zastavljenih kazalnikov in analize pridobljenih podatkov, ki smo jih tudi prikazali v tabelah po sklopih, hipotezo v splošnem sicer lahko potrdimo, vendar na določenih mestih ostajamo zadržani. Predvsem zato, ker pojem neodvisnosti, ne glede na to kako in koliko ga skušamo zamejiti, ostaja izjemno širok pojem. Kot prvo: v splošnem še vedno ne obstaja skupno strinjanje glede samega termina, kar smo ugotovili tudi v naši raziskavi. Ravno zato

menimo, da je v prihodnosti smiselno razmisliti o poskusu definicije ali opredelitve neodvisnosti kandidata, ki bi bila podprta s stroko in sprejeta v širšem javnem mnenju. Drugič: pri našem raziskovanju formalne in dejanske neodvisnosti kandidatov od političnih strank na primeru predsedniških volitev leta 2007, vsekakor z zagotovostjo lahko rečemo, da imajo v Sloveniji politične stranke še vedno pomembno vlogo. To nedvomno potrди že dejstvo, da so vse parlamentarne stranke na volitvah podprle posameznega kandidata. Naša raziskava je sicer pokazala, da je bil najočitnejši vir kandidatu javna podpora s strani politične stranke, vendar Tabela 6.1 kaže, da obenem ni bil tudi najpomembnejši. Po mnenju neodvisnih kandidatov sta bila najpomembnejša vira s strani stranke, pomoč pri zbiranju podpisov in človeški vir, predvsem v smislu osebja na terenu. Vodji posameznih volilnih štabov se glede pomembnosti strankarskih virov sicer nista neposredno izjasnila, sta pa nakazala, da je vsak vir v volilni kampanji pomemben. Za večino predstavnikov političnih strank, je bil najpomembnejši vir, ki so ga nudili kandidatu, osebje na terenu. Pri strankarskih kandidatih pa kot najpomembnejši vir prevladuje financiranje volilne kampanje. Zanimivo bi bilo raziskati tudi, zakaj so nekateri viri med pomembnejšimi in zakaj drugi zaostajajo. Morda je za neodvisne kandidate človeški vir koristen predvsem zato, ker gre obenem tudi in izključno za prostovoljne usluge. Ali pa je zaradi številnega strankarskega članstva morda človeški vir tisti, ki ga stranka kandidatu najlažje zagotovi.

Tabela 6.1: Najpomembnejši viri po mnenju vprašanih v volilni kampanji, ki so bili ponujeni predsedniškimi kandidatom s strani političnih strank

VPRAŠANI / viri	NEODVISNI KANDIDAT	VODJE ŠTABOV	STRANKARSKI KANDIDAT	PREDSTAVNIKI STRANK
1.najpomembnejši	ČLOVEŠKI VIR, ZBIRANJE PODPISOV	VSI VIRI	FINANCIRANJE	OSEBJE NA TERENU
2.najpomembnejši	ADMINISTRATIVNA POMOČ, DONACIJA PROSTORA	-	-	JAVNA PODPORA, VODITELJ STRANKE, ZBIRANJE PODPISOV
3.najpomembnejši	-	-	-	
Ostali	-	-	ORGANIZACIJSKA POMOČ, SVETOVANJE	ČLOVEŠKI VIR
Ostali	-	-	JAVNA PODPORA, ČLOVEŠKI VIR	LOGISTIČNA POMOČ
Ostali			VLOŽITEV KANDIDATURE	MEDIJSKA POMOČ

Iz Tabele 6.1 lahko razberemo tudi nekatere razlike med formalno neodvisnimi in strankarskimi kandidati. Medtem ko so strankarski kandidati navedli vse pomembnejše vire, ki jih lahko stranka nudi kandidatu, pa sta neodvisna kandidata naštela bistveno manj virov. Menimo, da je tudi iz kazalnika pomembnosti virov lahko razvidno različno dojemanje neodvisnosti v splošnem, kar smo sicer že obravnavali. Skozi analizo zaznav vprašanih, se je izkazalo tudi, da so nekatere politične stranke kandidatu nudile oziroma omogočile več virov, kot jih je sam kandidat zaznal oziroma se jih zavedal. Nameravali smo predstaviti tudi vire, ki so bili za neodvisnega kandidata s strani politične stranke manj pomembni in vire, ki bi jih stranka neodvisnemu kandidatu lahko še dodatno nudila, vendar pa pridobljeni podatki niso zadostni za sklepanje relevantnih zaključkov.

Ugotovljeno je bilo, da so vsi kandidati uživali s strani stranke javno podporo predvsem preko medijev. Čeprav se vlogi medijev v volilni kampanji nismo podrobneje posvečali, se zavedamo pomembnosti in vpliva, ki ga imajo v procesu kampanje. Tudi če gre pri oglaševanju v medijih za enega najdražjih virov v volilni kampanji, je zagotovo med najučinkovitejšimi pri nagovarjanju in prepričevanju volivcev. Opozoriti pa želimo le na nekatere zaznave, ki so nam jih podali predvsem strankarski kandidati glede vpliva medijev na kampanjo in so po naši oceni vredni premisleka. Gre predvsem za neenako predstavljanje in obravnavo tistih kandidatov v medijih, ki so jih podprle zunaj parlamentarne stranke, v smislu krajših časovnih predstavitev na javni televiziji in za posledično zmanjšanje kredibilnosti kandidatov, ki na volitvah ne veljajo za favorite.

In še nekaj besed o samem raziskovalnem procesu, v katerem je nastalo pričujoče delo. Čas, ki nam je bil razpolago, je bistveno prekratek za tako obširno raziskovalno vprašanje. Ker smo imeli tudi nekaj težav z intervjuji (nismo uspeli govoriti z vsemi predvidenimi sogovorniki, ponekod so informacije s strani intervjuvancev pomanjkljive ali pa niso povsem natančne), v nekaterih primerih ne moremo zagotovo reči, da je formalno neodvisen kandidat dejansko odvisen od političnih strank v volilni kampanji. Verjamemo, da nam je z lastnimi kazalniki uspelo vsaj v grobem prikazati, v katerih delih je formalno neodvisen kandidat dejansko odvisen od političnih strank. Vsekakor pa bi bilo potrebno in zanimivo, če bi se v prihodnje še bolj podrobno preučilo in raziskalo relacije dejanske (ne)odvisnosti med formalno neodvisnimi kandidati in političnimi strankami skozi longitudinalno študijo ali podobno analizo na preteklih predsedniških volitvah. V tem smislu bi se z mednarodno primerjalno študijo, Slovenijo lahko primerjalo z državami, ki imajo podobno ustavno

ureditev, volilni sistem in na primer podobne pretekle zgodovinske izkušnje. Tako bi se zagotovo začela vzpostavljati bolj jasna slika, kaj oziroma koga dejansko lahko razumemo kot neodvisnega kandidata na volitvah.

Zavedamo se, da so naše končne ugotovitve pričujoče raziskovalne naloge šele začetek novih raziskovalnih vprašanj.

7 LITERATURA

Beyme von, Klaus. 1985. *Political parties in Western Democracies*. Gower: Aldershot, Hants.

Biščak, Bogdan. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 7. julij.

Boh, Tomaž in Damjan Lajh. 2003. Predsedniški kandidati in desne stranke. V *Predsedniške volitve 2002*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh, 153–173. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Brezovšek, Marjan in Miro Haček. 2004. Značilnosti kandidiranja na lokalni ravni. V *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 36–48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Brglez, Pavel. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. avgust.

Drčar–Murko, Mojca. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 26. avgust.

Državna volilna komisija. Dostopno prek: <http://www.dvk.gov.si/> (5. avgust 2009).

Elgie, Robert in Sophia Moestrup, ur. 2008. *Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe*. Manchester in New York: Manchester University Press.

Elklit, Jorgen. 1991. Sub-National Election Campaigns: The Danish Local Elections of November 1989. *Scandinavian Political Studies* 3 (14): 219–239 .

Faletič, Jerneja. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 31. avgust.

Farrell, David M.. 1996. Campaign Strategies and Tactics. V *Comparing Democracies: Election and Voting in Global Perspective*, ur. Lawrence LeDuc, Richard G. Niemi in Pippa Norris, 160–183. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publication.

Ferfila, Bogomil. 2003. Tipologija volilnih kampanj in primerjava le-teh v ZDA in državah OECD. V *Predsedniške volitve 2002*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh, 247–256. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Fink Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fink Hafner, Danica in Tomaž Boh, ur. 2003. *Predsedniške volitve 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Foster, Jody in Christopher Muste. 1992. The United States. V *Electioneering (A Comparative Study of Continuity and Change)*, ur. David Butler in Austin Ranney, 11-42. Oxford: Slarendon press.

Gaspari, Mitja. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. september.

Haček, Miro. 2004. Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 63–74 . Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ilc, Robert. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. september.

Jaušovec, Uroš. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 25. avgust.

Jelinčič, Zmago. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 31. julij.

Jović, Dejan. 1994. Funkcije političkih stranak. V *Stranke in strankarstvo*, ur. Igor Lukšič, 13–22 . Dolenjske Toplice: Slovensko politološko društvo.

Katz, Richard S. in Peter Mair. 1995. Changing Models of Party Organization in Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party Politics* 1 (1): 5–28 .

Kek, Franci. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 1. september.

Krajnc, Darko. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. julij.

Kustec-Lipicer, Simona. 2005. Usmeritve v preučevanju politoloških vidikov volilnih kampanj. V *Politološki vidiki volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, : ur. Simona Kustec-Lipicer, 2–10 . Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lajh, Damjan. 2003. Vloga in položaj šefa države v socialistični Jugoslaviji in v državah, nastalih na ozemlju nekdanje Jugoslavije. V *Predsedniške volitve 2002*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh, 97–116. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Norris, Pippa. 2000. *A Virtue Circle: Political Communication in Postindustrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ogris, Albin. 1926. *Politične stranke*. Ljubljana: samozaložba.

Pečarič, Elena. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. avgust.

Perčič, Franc. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 2. julij.

Peterle, Lojze. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. september.

Razgledi.net. Dostopno prek: http://209.85.129.132/search?q=cache:_o8W11FP5AAJ:razgledi.net/blog/2007/10/15/zadnje-javnomnenjske-raziskave-letos-in-pred-petimi-eti/+javnomnenjske+raziskave+predsedni%C5%A1ki+kandidati+2007&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si (24. junij 2009).

Slovenkso javno mnenje. Dostopno prek: <http://www.cjm.si/SJM> (18. julij 2009)

Spahić, Besim. 2000. Politični marketing: Besedna in slikovna predvolilna vojna. *Časopis za kritiko znanosti*, št. 1.

Strnad, Dušan. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 2. september.

Zajc, Drago. 2003. Predsedniške volitve 2002 v Sloveniji-pomen volilnih pravil in vloga osebnosti. V *Predsedniške volitve 2002*, ur. Danica Fink Hafner in Tomaž Boh, 177–192. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zakon o volilni kampanji (ZVolK). Ur.l. RS, št. 62/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199462&stevilka=2109> (5. julij 2009).

Zakon o volitvah predsednika republike (ZVPR). Ur.l. RS, št. 39/1992. Dostopno prek: http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1992-01-1943?OpenDocument (6. julij 2009).

Zakon o lokalnih volitvah (ZVL–UPB3). Ur.l. RS, št. 94/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4693> (19. avgust 2009).

Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ–UPB1). Ur.l. RS, št. 109/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4648> (21. avgust 2009).

PRILOGA A: VPRAŠANJA ZA INTERVJUJAVANCE

a) Vprašanja, ki so bila zastavljena formalno neodvisnim kandidatom in sicer Mitji Gaspariju in Lojzetu Peterletu. Intervju s Peterletom je bil z njegovo odobritvijo posnet na diktafon, kasneje pa dobesedno prepisan. Gasparijevi odgovori na zastavljena vprašanja so bili posredovani po elektronski pošti s strani Gordane Pipan (vodje kabineta na Ministrstvu za razvoj in ekonomske zadeve). Odgovori so shranjeni v osebni arhivu avtorice diplomskega dela.

1. Kaj razumete pod izrazom »neodvisni kandidat«?
2. Zakaj oziroma kje so razlogi, da ste se odločili kandidirati kot formalni neodvisni kandidat?
3. In vendar: formalno neodvisna kandidatura s podporo političnih strank? Kako bi ocenili svojo dejansko kandidaturo (kot le formalno neodvisno, dejansko neodvisno ali kaj tretjega, v katerem delu neodvisno od strank ...). Prosim komentirajte.
4. Na kakšne načine ste sodelovali s politično stranko, ki vas je podprla v času predvolilne kampanje? Ali vam je konkretna politična stranka, ki vas je podprla
 - omogočila oziroma ponudila prostor za pisarno, prostor za tribune, javne shode
 - financirala volilno kampanjo (direktno, posredno, preko drugačnih oblik in uslug...)
 - izražala javno podporo preko voditeljev, pripadnikov strank (npr. v medijih, javnih tribunah, soočenjih...)
 - vam je svetovala in pomagala pri kadrovskih virih (zagotovitev osebja za izvajanje volilne kampanje, svetovanje pri izbiri vodje volilne kampanje in volilnega štaba,...)
 - organizacijskih viri (vam je svetovala, katerih srečanj se udeležiti, vam je pomagala pri vzpostavitvi in urejanju spletne strani, pri zagotavljanju službenega prevoza, pri iskanju donatorjev, pri organizaciji srečanja, javnih shodov, prepričevanju volivcev prek sms sporočil, od »vrat do vrat«...)
 - promocijskih virih (pri izdelavi promocijskega materiala, izbiri slogana, plakatiranju...),
 - drugo;.....prosimo pojasnite.

5. Kateri so bili viri, ki so bili po vašem mnenju najpomembnejši in vam jih je stranka nudila? Tri najpomembnejše izpostavite. Kateri so bili tisti, ki vam jih je nudila, pa mogoče niso bili tako pomembni – izpostavite in obrazložite. Ali menite, da bi vam stranka lahko nudila še kakšne vire? Katere?

6. Kako in zakaj je prišlo do odločitve o formalno neodvisni kandidaturi? Vam je morda formalno neodvisno kandidaturo predlagala konkretna politična stranka ali prvak stranke?

7. Glede na to, da zakonodaja (Zakon o volitvah za predsednika republike in Zakon o volilni kampanji) ne definira izraza »neodvisni kandidat«, me zanima, kakšno je vaše mnenje glede sprejete zakonodaje oziroma ali bi spremenili določila zakonodaje v omenjenem primeru (je nujna formalna definicija neodvisnega kandidata)?

8. Menite, da bi na volitvah dosegli boljši/slabši rezultat, če bi kandidirali kot neodvisni/nestranski kandidat?

b) Vprašanja, ki smo jih zastavili vodjam volilnih štabov Peterleta in Gasparija. Intervjuji so bili osebno opravljene in z odobritvijo Mojce Drčar–Murko in Francija Perčičem posneti na diktafon, nato pa dobesedno prepisani. Odgovori so shranjeni v osebni arhivu avtorice diplomskega dela.

1. Kaj razumete pod izrazom »neodvisni kandidat«?

2. Vaš kandidat je bil formalno neodvisen, torej nestranski. Ali je bil po vašem mnenju tudi dejansko neodvisen kandidat od političnih strank? Prosim, obrazložite odgovor.

3. V čem vidite prednosti posameznih (stranskih, neodvisnih) kandidatur?

4. Na kakšne načine ste sodelovali s predsedniškim kandidatom, ki ste ga podprli na volitvah, v času predvolilne kampanje? Ali ste kandidatu, ki ste ga podprli:

- omogočili oziroma ponudili prostor za pisarno, prostor za tribune, javne shode
- financirali njegovo volilno kampanjo (direktno, posredno, preko drugačnih oblik in uslug...)

- izražali javno podporo preko voditeljev, pripadnikov strank (npr. v medijih, javnih tribunah, soočenjih...)
- ste mu svetovali in pomagali pri kadrovskih virih (zagotovitev osebja za izvajanje volilne kampanje, svetovanje pri izbiri vodje volilne kampanje in volilnega štaba,...)
- organizacijskih viri (ste mu svetovali, katerih srečanj se udeležiti, ste mu pomagali pri vzpostavitvi in urejanju spletne strani, pri zagotavljanju službenega prevoza, pri iskanju donatorjev, pri organizaciji srečanja, javnih shodov, pri nabiranju volilnih glasov oziroma prepričevanju volivcev (od vrat do vrat, preko mobilnih telefonov...)...))
- promocijskih virih (pri izdelavi promocijskega materiala, izbiri slogana, plakatiranju...)
- kaj drugega (dodatno)

5. Kateri so bili viri, ki so pa vašem mnenju bili najpomembnejši in ste jih kandidatu nudili? Tri najpomembnejše izpostavite. Kateri so bili tisti, ki ste jih nudili, pa mogoče niso bili tako pomembni – izpostavite in obrazložite. Ali menite, da bi kandidatu lahko nudili še kakšne vire? Katere?

6. Glede na to, da zakonodaja (Zakon o volitvah za predsednika republike in Zakon o volilni kampanji) ne definira izraza »neodvisni kandidat«, me zanima, kakšno je vaše mnenje glede sprejete zakonodaje oziroma ali bi spremenili določila zakonodaje v omenjenem primeru (je nujna definicija neodvisnega kandidata)?

7. Menite, da je dejanska neodvisnost kandidata od politične stranke v volilni kampanji sploh možna? Prosimo, obrazložite odgovor.

8. Menite, da bi neodvisni kandidati ne volitvah dosegli boljši rezultat, če bi nastopili kot strankarski kandidati?

9. Na kakšen način se je izražala kandidatova (ne)odvisnost od političnih strank v volilni kampanji?

c) Vprašanja za predstavnike političnih strank, ki smo jih zastavili Urošu Jaušvcu (posneto in prepisano), Bogdanu Biščaku (posneto in prepisano), Pavlu Brglezu (telefonski pogovor in prepisano), Franciju Keku (posneto in prepisano), Dušanu Strnadu (elektronski odgovori),

Jerneji Faletič (elektronski odgovori) in Robertu Ilcu (osebno in posneto). Odgovori so shranjeni v osebni arhivu avtorice diplomskega dela.

1. Kaj razumete pod izrazom »neodvisni kandidat«?
2. Je vaš kandidat, ki ste ga podprli na volitvah za predsednika republike leta 2007, kandidiral kot neodvisni ali strankarski kandidat?
3. V čem vidite prednosti posameznih (strankarskih, neodvisnih) kandidatur?
4. Na kakšne načine ste sodelovali s predsedniškim kandidatom, ki ste ga podprli na volitvah, v času predvolilne kampanje? Ali ste kandidatu, ki ste ga podprli:
 - omogočili oziroma ponudili prostor za pisarno, prostor za tribune, javne shode
 - financirali njegovo volilno kampanjo (direktno, posredno, preko drugačnih oblik in uslug...)
 - izražali javno podporo preko voditeljev, pripadnikov strank (npr. v medijih, javnih tribunah, soočenjih...)
 - ste mu svetovali in pomagali pri kadrovskih virih (zagotovitev osebja za izvajanje volilne kampanje, svetovanje pri izbiri vodje volilne kampanje in volilnega štaba,...)
 - organizacijskih viri (ste mu svetovali, katerih srečanj se udeležiti, ste mu pomagali pri vzpostavitvi in urejanju spletne strani, pri zagotavljanju službenega prevoza, pri iskanju donatorjev, pri organizaciji srečanja, javnih shodov, pri nabiranju volilnih glasov oziroma prepričevanju volivcev (od vrat do vrat, preko mobilnih telefonov...))...
 - promocijskih virih (pri izdelavi promocijskega materiala, izbiri slogana, plakatiranju...)
 - kaj drugega (dodatno)
5. Kateri so bili viri, ki so pa vašem mnenju bili najpomembnejši in ste jih kandidatu nudili? Tri najpomembnejše izpostavite. Kateri so bili tisti, ki ste jih nudili, pa mogoče niso tako pomembni – izpostavite in obrazložite. Ali menite, da bi kandidatu lahko nudili še kakšne vire? Katere?
6. Glede na to, da zakonodaja (Zakon o volitvah za predsednika republike in Zakon o volilni kampanji) ne definira izraza »neodvisni kandidat«, me zanima, kakšno je vaše mnenje glede

sprejete zakonodaje oziroma ali bi spremenili določila zakonodaje v omenjenem primeru (je nujna definicija neodvisnega kandidata)?

7. Menite, da je dejanska neodvisnost kandidata od politične stranke v volilni kampanji sploh možna? Prosimo, obrazložite odgovor.

8. Menite, da bi neodvisni kandidati ne volitvah dosegli boljši rezultat, če bi nastopili kot strankarski kandidati?

9. Na kakšen način se je izražala kandidatova (ne)odvisnost od političnih strank v volilni kampanji?

d) Vprašanja, ki so bila zastavljena strankarskim kandidatom in sicer Eleni Pečarič, Darku Krajncu in Zmagu Jelinčiču Plemenitemu. Vsi intervjuji, razen z Jelinčičem, so bili opravljeni osebno, posneti po privolitvi na diktafon in nato dobesedno prepisani. Odgovori Jelinčiča so se sproti zapisovali. Odgovori na vprašanja so hranjeni v osebni arhivu avtorice diplomskega dela.

1. Kaj razumete pod izrazom »neodvisni kandidat«?

2. Zakaj oziroma kje so razlogi, da ste se odločili kandidirati kot strankarski kandidat?

3. Kako bi ocenili dejansko kandidaturo vaših tekmecev na predsedniških volitvah (je šlo le za formalno neodvisno kandidaturo, dejansko neodvisno ali kaj tretjega...). Prosim komentirajte.

4. V čem vidite prednost posameznih (strankarskih, neodvisnih) kandidatur?

5. Če bi kandidirali znova, bi se odločili za neodvisno kandidaturo na predsedniških volitvah?

6. Na kakšne načine ste sodelovali s politično stranko v času predvolilne kampanje? Ali vam je konkretna politična stranka, ki vas je podprla:

- omogočila oziroma ponudila prostor za pisarno, prostor za tribune, javne shode

- financirala volilno kampanjo (direktno, posredno, preko drugačnih oblik in uslug...)
- izražala javno podporo preko voditeljev, pripadnikov strank (npr. v medijih, javnih tribunah, soočenjih...)
- vam je svetovala in pomagala pri kadrovskih virih (zagotovitev osebja za izvajanje volilne kampanje, svetovanje pri izbiri vodje volilne kampanje in volilnega štaba,...)
- organizacijskih viri (vam je svetovala, katerih srečanj se udeležiti, vam je pomagala pri vzpostavitvi in urejanju spletne strani, pri zagotavljanju službenega prevoza, pri iskanju donatorjev, prepričevanju volivcev....)
- promocijskih virih (pri izdelavi promocijskega materiala, izbiri slogana, plakatiranju...)
- kaj drugega (dodatno)

7. Kateri so bili po vašem mnenju viri, ki so bili za vas najpomembnejši in vam jih je zagotavljala stranka? Prosimo, izpostavite tri najpomembnejše. Ali menite, da je bil kateri pomemben, pa vam ga stranka ni zagotovila (če da, kateri)? Viri, ki vam jih je stranka zagotovila, a so bili za vas najmanj pomembni – če da, kateri so to bili?

8. Glede na to, da zakonodaja (Zakon o volitvah za predsednika republike in Zakon o volilni kampanji) ne definira izraza »neodvisni kandidat«, me zanima, kakšno je vaše mnenje glede sprejete zakonodaje oziroma ali bi spremenili določila zakonodaje v omenjenem primeru (je definicija neodvisnega kandidata nujna)?

9. Menite, da bi na volitvah dosegli boljši rezultat, če bi nastopili kot neodvisni kandidat?